

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

TAJNE

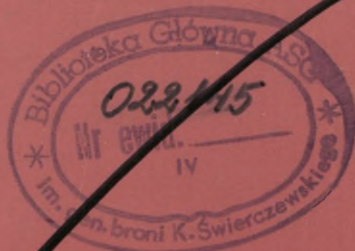
Egz. Nr 1

plk dypl. Józef MROGZKO

OBRONA TERYTORIUM KRAJU

(ogólne założenia struktury organizacyjnej
i zasady funkcjonowania systemu OTK)

Skrypt

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
IM. GEN. BRONI K. ŚWIERCZEWSKIEGO

038555

038555

WARSZAWA WRZESIEŃ 1973

Colour Chart #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

Centimetres

Inches

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

31.12.1973

TAJNE

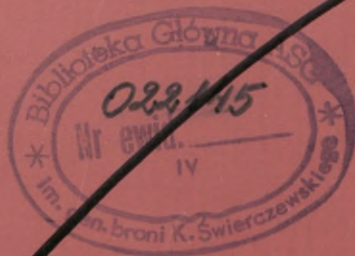
Egz. Nr 1

plk dypl. Józef MROGZKO

OBRONA TERYTORIUM KRAJU

(ogólne założenia struktury organizacyjnej
i zasady funkcjonowania systemu OTK)

Skrypt

038555
**ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOW
KADEN SZTABU GENERALNEGO
IM. GEN. BRONI K. ŚWIERCZEWSKIEGO**

WARSZAWA WRZESIEŃ 1973

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

DO UŻYTKU
SLUPOWEGO

~~T A J N E~~

Egz.Nr.... 1

9.11.1973 1265702

Płk dypl. Józef MROCZKO

OBRONA TERYTORIUM KRAJU

/ogólne założenia struktury organizacyjnej
i zasady funkcjonowania systemu OTK/

Skrypt

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIA
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego

~~638555~~

WARSZAWA

WRZESIEŃ

1973 r.

1917
1917
1917

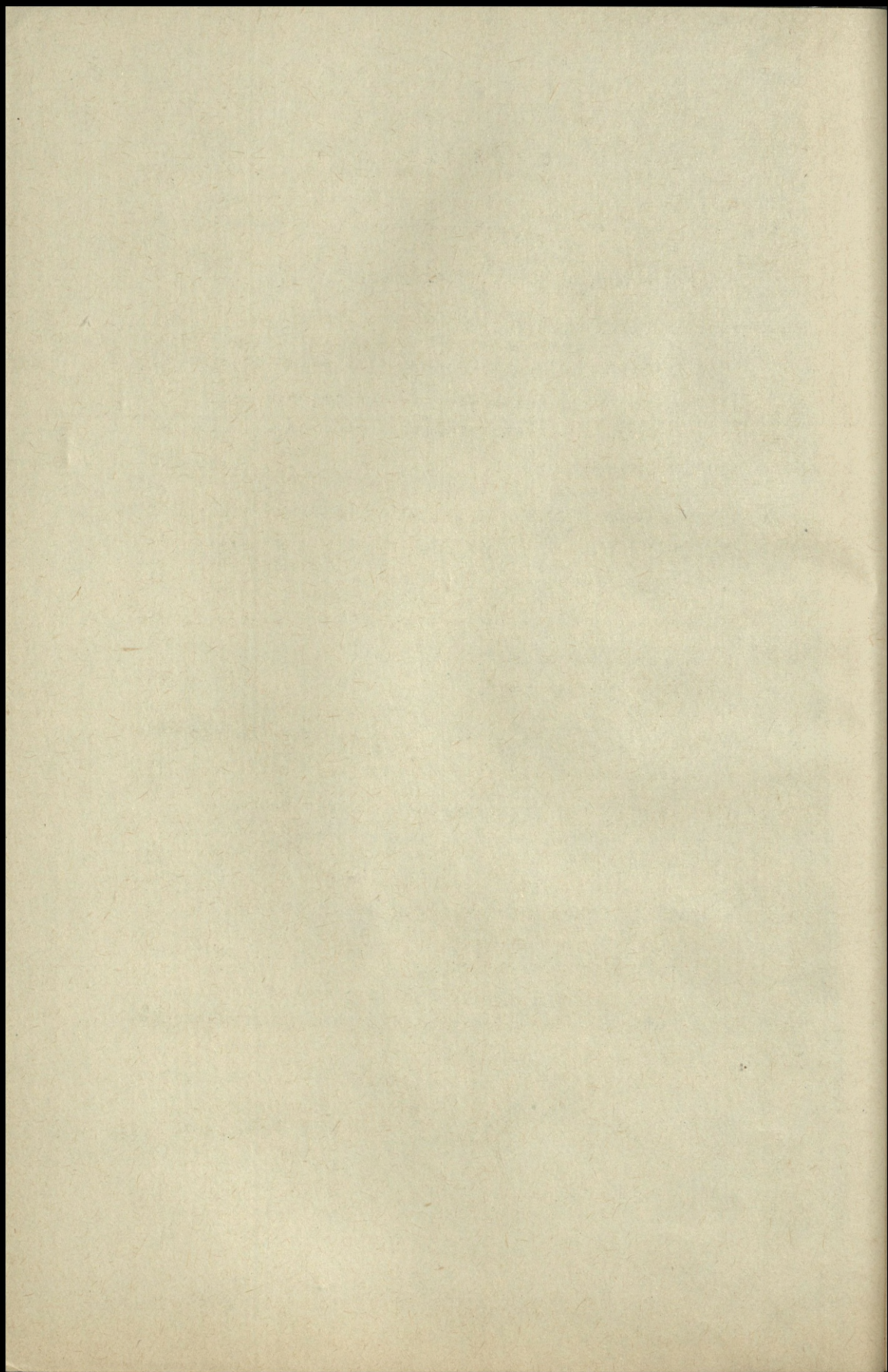
1917

1917
1917
1917

1917

S P I S T R E Ś C I

	str.
W S T Ę P	5
I. ZAŁOŻENIA OGÓLNE SYSTEMU OTK	7
II. ZADANIA OBRONY TERYTORIUM KRAJU.....	13
1. Militarna /wojskowa/ obrona terytorium kraju	13
2. Organizacyjno-mobilizacyjne rozwinięcie sił zbrojnych i pozostałych sił obronnych	23
3. Obrona cywilna.....	25
III. POZAMILITARNE DZIEDZINY SYSTEMU OBRONNEGO PRL DZIAŁAJACE W SYSTEMIE OTK	37
1. Przygotowanie polityczno-obronne	37
2. Obronne przygotowanie gospodarki narodowej...	38
3. Utrzymanie bezpieczeństwa publicznego i po- rządku wewnętrznego.....	40
IV. SIŁY I ŚRODKI OBRONY TERYTORIUM KRAJU	42
1. Wojska obrony terytorium kraju	42
2. Siły i środki przeznaczone do zadań ochronno- ratowniczych i zabezpieczających w systemie obronnym.....	44
V. OGÓLNA STRUKTURA SYSTEMU OBRONNEGO.....	48
VI. SYSTEM PLANOWANIA I OSIĄGANIA GOTOWOŚCI OBRONNEJ	53
Z A K O Ń C Z E N I E	56

W S T Ę P

Każde państwo ma określone wewnętrzne i międzynarodowe interesy ideologiczne, polityczne, ekonomiczne, społeczne, które warunkują określony sposób postępowania tak wewnątrz kraju, jak i na zewnątrz, zmierzający do uzyskania poszanowania lub uznania tych interesów.

Różne interesy poszczególnych państw i różne sposoby postępowania wynikające z odmiennych koncepcji rządu i gospodarowania prowadzą często do konfliktów; ustrojowych, ideologicznych, ekonomicznych i wreszcie - w skrajnych najczęściej przypadkach - do konfliktów zbrojnych.

Zapewnienie poszanowania interesów państwa w sytuacjach konfliktowych jest możliwe tylko wtedy, kiedy państwo posiada zdolność do ich obrony. Zdolność tę określamy pojęciem obronność kraju.

W pojęciu tym mieszczą się wszystkie środki obrony we wszelkiego rodzaju konfliktach, jednakże w powszechnym ujęciu pojęcie to rozumiane jest jako zdolność do skutecznego działania w wypadku konfliktu zbrojnego.

Kształtowaniem szeroko pojętej obronności zajmuje się kierownictwo polityczne kraju, natomiast obronność jako zdolność odparcia agresji zbrojnej jest kształtowana na podstawie wytycznych kierownictwa politycznego przez rząd, ściślej mówiąc przez zainteresowane resorty tego rządu odpowiednio do zakresu ich działania, wśród których, u nas, zgodnie z brzmieniem i intencją Ustawy o Powszechnym Obowiązku Obrony PRL, wiodącą rolę odgrywa resort obrony narodowej.

Na obronność kraju wpływa cały szereg czynników. Jedne są niezmienne, inne zmienne i mogą być kształtowane odpowiednio do koncepcji obrony kraju.

Czynnikami niezmiennymi/lub prawie niezmiennymi/są warunki fizyczne kraju wynikające z położenia geograficznego, ukształtowania terenu i jego istniejącej już zabudowy.

Czynnikami zmiennymi są wszystkie te czynniki wpływające na obronność, które poddają się działaniu ludzkiemu, mogą być dostosowywane do istniejącej sytuacji i potrzeb.

Można tu wymienić takie czynniki, jak: organizacja i przygotowanie sił zbrojnych, rozbudowa umocnień i schronów, przygotowanie zapasów wojennych, rozbudowa przemysłu zbrojeniowego, zawieranie sojuszków wojskowych i wiele innych, między innymi i obronne przygotowanie społeczeństwa. Wymienione czynniki mają bezpośredni wpływ na stan obronności państwa. Oczywiście jest, że cały szereg czynników będzie wpływać pośrednio, jak np. i ogólny wzrost potencjału przemysłowego i gospodarczego, rozwój nauki, podniesienie świadomości społecznej, dyscypliny, patriotyzmu, poczucia więzi narodowej i więzi z bratnimi narodami. Można więc twierdzić, że na obronność państwa wpływa pośrednio ogólny rozwój państwa i społeczeństwa. Obronność jest potencjałem państwa, który należy wykorzystać tworząc system obrony państwa.

System obrony państwa jest to, przyjęty zgodnie z koncepcją i zasadami prowadzenia wojny, dynamiczny układ sił i środków^{x/} zapewniających, w istniejącym międzynarodowym układzie sił i położeniu strategicznym kraju oraz przy określonym stanie zagrożenia, optymalne warunki odparcia agresji przy możliwie minimalnych stratach.

A zatem jako system obrony państwa należy przyjąć kompleks przedsięwzięć politycznych, ekonomicznych i militarnych, jak też administracyjnych mających na celu przygotowanie państwa do wojny.

Przedsięwzięcia te winny być przygotowywane i realizowane w aspekcie udziału państwa w koalicyjnych zmaganiach w celu rozniesienia agresora, jak też w aspekcie przeciwstawienia się wszelkim formom oddziaływania przeciwnika na kraj w celu zapewnienia żywotności podstawowych dziedzin gospodarki narodowej i administracji państwowej oraz zachowania biologicznego przetrwania narodu w warunkach wojny rakietowo-jądrowej.

^{x/} Pod określeniem "dynamiczny układ sił i środków" należy rozumieć naród z jego kierownictwem politycznym, państwo z jego administracją i gospodarką, siły zbrojne i obronę cywilną /z ich kierownictwem, organizacją, wyposażeniem i urzędzeniami/ w działaniu na rzecz obrony tak w czasie pokoju, jak i w czasie wojny.

I. ZAŁOŻENIA OGÓLNE SYSTEMU OBRONY TERYTORIUM KRAJU

Aby wyjaśnić istotę obrony terytorium kraju i jej funkcję w systemie obronnym państwa, należy szczegółowo przeanalizować i wyciągnąć realne wnioski z analizy podstawowych czynników, które mają decydujący wpływ na proces kształtowania obronności.

Będą to następujące czynniki:

- ocena sytuacji politycznej i militarnej na świecie i w Europie oraz wynikające z niej wnioski co do możliwości wybuchu konfliktu zbrojnego;
- poglądy na przewidywany /prawdopodobny/ charakter współczesnej wojny oraz wynikające wnioski co do zasięgu, rozmiaru i sfer działania w konflikcie zbrojnym;
- rola i miejsce państwa w systemie militarnym swego kontynentu lub koalicji państw i wynikające stąd konsekwencje w wypadku wojny oraz wnioski co do kierunków przygotowań obronnych.

Analiza wymienionych czynników w odniesieniu do naszego kraju doprowadza do generalnych wniosków dotyczących zarówno stopnia zagrożenia, jak też konkretnych dziedzin przygotowań obronnych.

Sytuacja międzynarodowa w świecie i na europejskim kontynencie przechodzi różnego rodzaju stopnie napięcia, jednak nie zmienia się istota imperializmu ani założenia jego generalnej strategii, jaką jest walka z komunizmem. Przekonanie o możliwości pokojowego rozwoju świata nie oznacza zniknięcia przyczyn społeczno-ekonomicznych pchających imperializm do wojny, tym bardziej, że militaryzacja w krajach kapitalistycznych nabrała niebywałego rozmachu. Wyrazem agresywnej orientacji europejskich państw kapitalistycznych są poczynania NATO w sferze rozwoju sił zbrojnych, ich szkolenia, przygotowania obszaru wypadowego oraz prowadzenia wojny psychologicznej i dywersyjno-ideologicznej. Tak więc mimo ogromu wysiłków czynionych przez państwa obozu socjalistycznego na rzecz powszechnego rozbrojenia i utrwalenia pokoju nie udało się wyeliminować wojny jako środka rozstrzygnięcia sporów międzynarodowych - nie udało się osiągnąć gwarancji, że wojny nie będzie.

Okoliczności te powodują, że do czasu uregulowania podstawowych problemów międzynarodowych, sprawa utrzymania i ciągłego umacniania gotowości obronnej państw socjalistycznych musi pozostać na takim poziomie, aby stanowiło to gwarancję, że imperializm nie podejmie ryzyka wojny. A zatem, jak długo istnieje zagrożenie wojną, należy być do niej odpowiednio przygotowanym.

Podstawową i decydującą właściwością każdej wojny a więc i wojny współczesnej^{x/} jest jej polityczna treść. Wobec dokonanego już obecnie podziału sił na arenie międzynarodowej wynika, że nowa wojna w Europie będzie miała charakter koalicyjny; koalicyjnemu blokowi imperialistycznemu NATO przeciwstawi się koalicja państw socjalistycznych zespólna w Układzie Warszawskim. Nowa wojna przerodziłaby się w wojnę światową, której treścią polityczną byłyby zmagania dwóch przeciwstawnych systemów społecznych: socjalizmu i kapitalizmu. Starcie zbrojne między dwoma światowymi systemami społecznymi byłoby wojną rakietowo-jądrową, a jej celem militarnym - rozbicie sił głównych i zniszczenie potencjału ekonomicznego przeciwnika na całym jego terytorium oraz zdeorganizowanie systemu kierowania państwem.

Charakter wojny będzie również określać metoda jej prowadzenia, a metoda ta wynika z naukowych, technicznych i wojskowych możliwości państw lub koalicji. W przyszłej wojnie byłaby zastosowana metoda zwalczania i niszczenia sił zbrojnych przeciwnika oraz potencjału ekonomicznego na całej głębokości jego terytorium za pomocą jednoczesnego maksymalnego wyłączenia wszystkich rodzajów sił i środków. Z uwagi na charakter teatru działań i stosowane środki, działania wojenne przybrałyby charakter samodzielnych operacji strategicznych, realizowanych na obszarach lądowych, morskich,

^{x/} - - - - -
Termin "wojna współczesna" nie może być utożsamiany tylko z walką zbrojną. Wojna może być prowadzona w różnych sferach, jak: politycznej, psychologicznej, ekonomicznej, technicznej, jak też i militarnej. Może ona być /jest/ prowadzona również w oddzielnych sferach.

powietrznych a nawet i kosmicznych, przy maksymalnym wykorzystaniu właściwości wszystkich współdziałających ze sobą rodzajów sił zbrojnych.

Wojnę będzie zatem charakteryzował ogromny rozmach przestrzenny, a w ramach teatru działań wojennych mogą kształtować się różne ośrodki działalności zbrojnej.

Czas trwania wojny raketowo-jądrowej określają zarówno jej cele polityczne, jak i środki zastosowane do prowadzenia tej wojny. Zdecydowanie antagonistyczne cele polityczne obu przeciwstawnych systemów światowych w takiej wojnie dyktowałyby tendencje do przedłużania czasu trwania wojny dla doprowadzenia do zdecydowanych zmian politycznych u przeciwnika natomiast środki prowadzenia wojny umożliwiają osiągnięcie militarnych celów wojny w stosunkowo krótkim czasie. Dlatego też wszystkie niemal doktryny wojenne zakładają możliwość długotrwałej wojny, a państwa uwzględniają to w przygotowaniu do wojny swoich sił zbrojnych i kraju.

Stąd wniosek, że współczesna wojna na europejskim teatrze działań wojennych - niezależnie od tego, w jaki sposób została rozpęta oraz jakimi środkami została rozpęta - byłaby najbardziej zdecydowaną formą starcia między socjalizmem i kapitalizmem, byłaby bezwzględnie wojną totalną, w której trudno będzie nie tylko całym narodom, czy grupom społecznym, ale nawet pojedynczemu człowiekowi pozostać biernym i usunąć się spod jej oddziaływania.

Ważność strategicznego położenia Polski, jej znaczenie polityczne i ekonomiczne, przynależność do obronnego układu państw socjalistycznych określają stopień zagrożenia obszaru kraju, jak też dyktują kierunki przygotowań obronnych.

Terytorium PRL z punktu widzenia znaczenia strategicznego /Polska znajduje się na najważniejszym warszawsko-berlińsko-ruhrskim kierunku strategicznym, na środkowoeuropejskim teatrze działań wojennych/, stanowi jak gdyby pomost między obszarami zachodniej Europy, a Związkiem Radzieckim, główną siłą militarną Układu Warszawskiego. Choć rozstrzygnąć losy wojny na europejskim kontynencie i na terytorium agresora, przez terytorium naszego kraju będą musiały przejść

na zachód główne siły kolejnych rzutów strategicznych Armii Radzieckiej. Obszar Polski będzie również miejscem rozwinięcia tyłów i części sił pierwszego rzutu strategicznego, zwłaszcza w położeniu wyjściowym do działań.

Przez Polskę przebiegają główne transytowe szlaki komunikacyjne i łączności, a obszar kraju jest rękodewo połączony szerokimi przeszkodami wodnymi /Wisła, Odra, Bug, Warta/, co w wypadku zniszczeń stałych przepraw stwarza dodatkowe komplikacje w ruchu i może powodować duże zagęszczenie wojsk. Polska jest liczącym się kontrahentem w Układzie Warszawskim, ważnym zarówno pod względem politycznym, jak i militarnym, jest drugim co do wielkości państwem po Związku Radzieckim. Na obszarze Polski znajduje się wreszcie wiele ważnych obiektów przemysłowych, administracyjno-politycznych i wojskowych, co w sumie stwarza olbrzymie zagrożenie ze strony uderzeń powietrznych przeciwnika.

Przeciwnik może wykonać na obszar naszego kraju zmasowane uderzenie raketowo-jądrowe w celu sparaliżowania sieci komunikacyjnej i łączności, jak też izolacji dopływu na zachodni teatr sił zbrojnych poprzez zniszczenie komunikacyjnych obiektów stałych oraz wykonanie ciągłych stref skażeń promieniotwórczych, głównie wzdłuż dużych przeszkód wodnych i rubieży punktów przeładunkowych. Oprócz broni masowego rażenia przeciwnik może również wysadzać na obszarze naszego kraju desanty powietrzne i morskie oraz grupy dywersyjno-rozpoznawcze.

Specyficzne właściwości położenia naszego kraju, jego rola i miejsce w systemie obronnym państw obozu socjalistycznego oraz jego zagrożenie narzucają zatem konieczność budowania systemu obronnego państwa w aspekcie zobowiązań sojusznicych i potrzeb frontu zewnętrznego, na którym spoczywa główny ciężar walki zbrojnej walczących /na kontynencie europejskim/ stron oraz w aspekcie wszechstronnie rozumianej obrony terytorium kraju, a w tym ochrony narodu przed skutkami broni masowego rażenia.

Z wniosków tych wynika, że zachodzi konieczność objęcia przygotowaniami obronnymi całego kraju, całego społeczeń-

stwa, polegającymi na przygotowaniu zarówno sił zbrojnych do walki na froncie zewnętrznym, jak i sił i środków do obrony terytorium kraju, a przede wszystkim ochrony ludności przed bronią masowego rażenia.

Obrona terytorium kraju jest częścią składową systemu obronnego państwa, obejmującą zespół przedsięwzięć obronnych mających na celu zwalczanie wszelkiej zbrojnej działalności przeciwnika na obszarze kraju, zapewnienie ochrony ludności, dóbr materialnych i kulturalnych narodu oraz porządku i bezpieczeństwa, jak też stworzenie warunków do funkcjonowania kraju w czasie wojny, a zwłaszcza wojny prowadzonej przy użyciu środków masowego rażenia.

Przedsięwzięcia wchodzące w zakres obrony terytorium kraju winny być przygotowywane i realizowane w aspekcie obrony militarnej, jako konieczność przeciwstawienia się różnym formom zbrojnej napaści przeciwnika na obszar państwa oraz w aspekcie obrony cywilnej, zapewniającej obronę ludności i dóbr narodowych, jak też stwarzającej warunki dla funkcjonowania gospodarki narodowej i administracji państwowej.

Celem obrony terytorium kraju jest zabezpieczenie państwa przed zbrojną i dywersyjną działalnością przeciwnika na obszarze kraju, zapewnienie ochrony ludności i wszelkich dóbr materialnych i kulturalnych narodu przed skutkami działania broni masowego rażenia oraz zapewnienie warunków do funkcjonowania w czasie wojny podstawowych dziedzin gospodarki narodowej i administracji państwowej.

W szczególnych warunkach globalnej wojny rakietowo-jądrowej i masowego stosowania broni jądrowej, chemicznej i biologicznej cel ten może okazać się nieosiągalny i może ograniczyć się do ratowania biologicznego życia narodu.

Na osiągnięcie celu obrony terytorium kraju składa się realizacja różnorodnych zadań, które ogólnie można by podzielić, uwzględniając ich charakter, na:

- zadania militarne /wojskowe/;
- zadania obrony cywilnej;

oraz uwzględniając czas ich realizacji na:

- zadania czasu pokojowego;
- zadania w czasie wojny.

Zadania militarne to przede wszystkim walka z siłami zbrojnymi przeciwnika wykonującymi uderzenia lub działającymi na obszarze kraju i zaspakajanie potrzeb własnych wojsk w zakresie ruchu na obszarze kraju, uzupełniania i zaopatrywania.

Zadania obrony cywilnej obejmują wszechstronnie rozumianą ochronę ludności, dóbr materialnych i kulturalnych narodu przed uderzeniami przeciwnika i skutkami tych uderzeń, zwłaszcza broni masowego rażenia, a także przedsięwzięcia związane z zapewnieniem żywotności i sprawności funkcjonowania - w wypadku uderzeń - podstawowych dziedzin gospodarki narodowej i administracji państwowej.

Skuteczność obrony terytorium kraju zależy od dobrego jej przygotowania w czasie pokoju i sprawnego działania w czasie wojny.

Zadania czasu pokojowego - to przede wszystkim wszechstronne planowanie obronne, przygotowanie - poprzez organizowanie, wyposażenie i szkolenie - sił i środków do przyszłych działań na wypadek wojny oraz przygotowanie odpowiednich ogniw, organów i systemów kierowania /dowodzenia/.

Zadania na czas wojny - to zespół przedsięwzięć a zwłaszcza militarnych i obrony cywilnej realizowanych - stosownie do zaistniałej sytuacji - mających na celu zabezpieczenie przed zbrojną i dywersyjną działalnością przeciwnika skierowaną na obszar kraju.

We wszystkich zadaniach realizowanych w systemie obrony terytorium kraju z punktu widzenia metod i sposobów działania występuje czynnik aktywny i bierny. Główną cechą tych zadań winna być ich powszechność.

Walka z siłami przeciwnika prowadzona przez wojska obrony terytorium kraju będzie miała w zasadzie charakter aktywny, ochrona ludności i likwidacja skutków uderzeń to elementy obrony biernej. Powszechność zapewnia się przez wprzęgnięcie do obrony kraju całego organizmu państwowego i całego narodu. Inicjatywę, środki i poczynania władz uzupełnia wszechstronna działalność i świadczenia każdego obywatela, zdolnego do wykonywania powszechnego obowiązku obrony PRL.

II. ZADANIA OBRONY TERYTORIUM KRAJU

Zadania obrony terytorium kraju stanowią integralną część przedsięwzięć systemu obronnego państwa realizowane na obszarze kraju. Są to głównie zadania militarne /walki zbrojnej/ realizowane na wewnętrznym froncie, zadania obrony cywilnej oraz zadania z zakresu organizacyjnego i mobilizacyjnego rozwinięcia sił obronnych i zabezpieczenia przegrupowania wojsk.

1. Militarna /wojskowa/ obrona terytorium kraju.

Militarna obrona terytorium kraju ma na celu zwaloczenie sił zbrojnych przeciwnika, a więc: środków napadu powietrznego, desantów morskich i powietrznych oraz działalności dywersyjnej.

Przygotowanie do realizacji zadań obrony militarnej w okresie pokoju odbywa się w ramach jednolitej struktury organizacyjnej sił zbrojnych. W miarę wprowadzania w życie / w okresach zagrożenia i w czasie wojny/ określonych części planów operacyjno-mobilizacyjnych i operacyjnych, szczególnie w procesie rozwijania koalicyjnych organów dowodzenia, siły zbrojne przystępują do realizacji zadań - według dwóch funkcjonalnych członów: wojsk operacyjnych i wojsk obrony terytorium kraju.

Całokształt przygotowań w ramach militarnej obrony terytorium kraju obejmuje:

- obronę powietrzną kraju/OPK/;
- obronę wybrzeża morskiego;
- obronę lądową /terytorialną/ obszaru kraju;
- zabezpieczenie rozwinięcia i funkcjonowania stanowisk kierowania naczelnych władz państwowych.

1/ Obrona powietrzna kraju /OPK/ - zapewnia wykrywanie i zwaloczenie środków napadu powietrznego przeciwnika naruszających obszar powietrzny kraju oraz ostrzeganie sił zbrojnych i całego systemu OTK o zagrożeniu z powietrza.

Zadania związane z obroną powietrzną kraju realizują wojska OPK w ramach zintegrowanego systemu obrony powietrznej państw Układu Warszawskiego. W systemie OPK wykorzystywane są ponadto wszystkie siły i środki OPL wojsk i lotnictwa myśliwskiego w okresie przebywania ich na obszarze kraju.

Wojska OPK biorą udział również w walce z morskimi i powietrznymi desantami przeciwnika wspólnie z innymi siłami OTK i wojskami operacyjnymi.

W okresie pokoju wojska OPK zapewniają ochronę granic powietrznych i kontrolę obszaru powietrznego PRL.

2/Obrona wybrzeża morskiego jest zadaniem szczególnej wagi w systemie OTK. Wynika ona zarówno z położenia naszego kraju na europejskim teatrze wojny, jak i wzrastającego zagrożenia na Bałtyku. Długa otwarta rubież wybrzeża narażona jest w pierwszej kolejności na bezpośrednią penetrację sił i środków napadu przeciwnika. Wybrzeże jest stale, a szczególnie w okresie zagrożenia i w czasie wojny, narażone na działalność dywersyjną i ogniową przeciwnika z morza. Obiektami uderzeń ogniowych i dywersyjnych mogą być urządzenia i obiekty brzegowe: bazy morskie i porty, ważne zakłady produkcyjne /o znaczeniu wojskowym i gospodarczym/, statki i okręty na redzie, przybrzeżne linie komunikacyjne oraz nadbrzeżne systemy obserwacji, łączności itp. Wybrzeże może być wykorzystane /jak wykazały doświadczenia wojny wietnamskiej/ do przerzutu sił dywersyjnych. W zależności od sytuacji na froncie zewnętrznym na wybrzeże PRL mogą być wysadzane desanty morskie przeciwnika.

Obrona wybrzeża jako specyficznego regionu kraju ma zatem charakter kompleksowy; obejmuje ona szeroki zakres zadań związanych z wojenną organizacją i funkcjonowaniem gospodarki narodowej i administracji państwowej regionu nadmorskiego, ochronę ludności i obiektów w ramach obrony cywilnej, jak też z wojskową obroną mającą na celu niedopuszczenie do wysadzenia przez przeciwnika desantów powietrznych i morskich oraz ich likwidację w wypadku, gdyby przeciwnikowi udało się wtargnąć tą drogą na przymorski obszar kraju.

Obrona wybrzeża obejmuje:

- obronę powietrzną wybrzeża;
- obronę i zabezpieczenie obszaru wodnego i przybrzeżnych szlaków komunikacyjnych/działania na morzu/;
- obronę lądową wybrzeża.

Zadania związane z operacyjną obroną wybrzeża morskiego realizują: wojska OPK stacjonujące na wybrzeżu, wojska OTK, siły i środki Marynarki Wojennej /wydzielone do obrony wybrzeża/, wydzielone siły MSW /nadmorskie brygady WOP/oraz wyznaczone oddziały zmilitaryzowane i samoobrony.

a/Obrona powietrzna wybrzeża morskiego realizowana jest w systemie obrony powietrznej kraju. Zapewniają ją przede wszystkim wojska OPK przy współudziale lotnictwa morskiego, sił i środków OPL, okrętów i baz morskich oraz wojsk lądowych znajdujących się na wybrzeżu.

b/Obrona i zabezpieczenie obszaru wodnego i przybrzeżnych szlaków komunikacyjnych.

Bezpośrednio związane z obroną wybrzeża morskiego są działania bojowe na morzu prowadzone - podobnie jak w systemie OPK i działaniach wojsk na froncie zewnętrznym - w ramach sojuszniczych planów.

Głównym celem tych działań będzie:

- wywołanie panowania na Bałtyku oraz zwalczanie bojowych sił przeciwnika rozwiniętych na morzu i znajdujących się w bazach;
- wsparcie działań wojsk lądowych na nadmorskim kierunku operacyjnym i zabezpieczenie ich skrzydła od strony morza;
- zabezpieczenie własnych przybrzeżnych szlaków komunikacyjnych, jak też dezorganizowanie morskich linii komunikacyjnych przeciwnika;
- obrona i zabezpieczenie obszaru wodnego/obrona i osłona baz, portów morskich oraz dojść do nich/.

Zadania bojowe na morzu, w tym również na rzecz obrony wybrzeża mogą być realizowane w formie operacji morskich prowadzonych siłami sojuszniczych sił morskich na Bałtyku oraz w ramach systematycznej działalności bojowej w strefie operacyjnej marynarki wojennej prowadzonej przez flotyle obrony wybrzeża w swoich strefach odpowiedzialności.

W granicach stref odpowiedzialności flotyle obrony wybrzeża organizują obronę przeciw okrętom podwodnym, obronę przeciwminową, przeciwkutrową, jak też przeciwdywersyjną.

W celu zabezpieczenia się przed skrytymi przygotowaniami przeciwnika do wykonania ataku zbrojnego, jak też skrytego przenikania na wybrzeże, siłami marynarki wojennej prowadzona jest tak zwana służba bojowa. W okresie pokoju służba bojowa jest prowadzona we wszystkich stanach gotowości bojowej i polega na stałym dyżurowaniu wydzielonych sił na określonych odcinkach morza oraz na prowadzeniu obserwacji i rozpoznania.

c/Obrona lądowa wybrzeża morskiego obejmuje:

- obronę przeciwdesantową;
- obronę przeciwdywersyjną.

Obrona przeciwdesantowa stanowi jeden z zasadniczych elementów kompleksowej obrony wybrzeża morskiego.

W ramach obrony przeciwdesantowej organizuje się system umocnień inżynierskich na lądzie, system przeszkód /zapór/ przeciwdesantowych, system zagród minowych w morzu, system ognia artylerii polowej i nadbrzeżnej oraz systemy obserwacji, rozpoznania, powiadamiania i dowodzenia.

W przypadku powstania groźby wysadzenia desantu morskiego przez przeciwnika, a głównie z chwilą rozwinięcia przez przeciwnika działań desantowych, obrona wybrzeża przybiera charakter operacji przeciwdesantowej. Operacja przeciwdesantowa na wybrzeżu organizowana jest wspólnym wysiłkiem wszystkich rodzajów sił zbrojnych i wojsk zarówno operacyjnych, jak i OTK przy szerokim wykorzystaniu, dla wykonania zadań pomocniczych, sił zmilitaryzowanych a nawet oddziałów samoobrony.

Walka z desantem morskim obejmuje trzy etapy:

- zwalczanie przeciwnika w rejonach koncentracji i bazach, w których przygotowuje się on do operacji desantowej; zadania te realizuje lotnictwo, broń raketowa i marynarka wojenna;
- zwalczanie wojsk i niszczenie środków transportu w czasie przejścia morzem i w powietrzu, szczególnie w okresie zbliżania się do lądowania w celu niedopuszczenia do lądowania; zadania te będą realizowały wojska lotnicze, broń raketowa, marynarka wojenna oraz artyleria nadbrzeżna.

W miarę zbliżania się desantu do brzegu do walki ogniowej uruchamiane będą wszystkie środki ogniowe obrony wybrzeża /artyleria ppanc., broń maszynowa/;

- zwalczanie sił desantu podczas lądowania i działań na wybrzeżu /lądzie/; zadania te realizują głównie wojska lądowe wydzielone do obrony wybrzeża. Niszczenie środków transportowych na wodzie pozostaje dalej w zasięgu zadań lotnictwa i marynarki wojennej.

Obrona przeciwdywersyjna na wybrzeżu morskim posiada specyficzne cechy z uwagi na większe możliwości przerzutu sił dywersyjnych przeciwnika drogą powietrzną, nadwodną i podwodną. Obejmuje ona: rozpoznanie, ochronę i obronę obiektów, prowadzenie manewrowych działań oraz obronę przed dywersją podwodną^{x/}.

Obrona przeciwdywersyjna musi być ściśle powiązana z ochroną granicy morskiej - ochrona granicy stanowi kościec obrony przeciwdywersyjnej.

Specyficzną cechą obrony przeciwdywersyjnej występującą wyłącznie na wybrzeżu morskim jest konieczność dodatkowego organizowania obrony przed dywersją podwodną oraz konieczność posiadania zintegrowanego systemu rozpoznania i jednolitej sieci informacyjno-meldunkowej, ponieważ w obronie wybrzeża występują siły morskie, lądowe i powietrzne. Walka z siłami dywersyjnymi musi być prowadzona w "czterech wymiarach": w powietrzu, na wodzie, pod wodą i na lądzie.

3. Obrona lądowa /terytorialna/ obszaru kraju

Obrona lądowa obejmuje działania bojowe mające na celu zwalczanie sił przeciwnika, którym udało się przedostać na terytorium kraju i stworzyć ogniska walki zbrojnej na lądzie. Tymi siłami przeciwnika mogą być przede wszystkim desanty powietrzne i siły przeznaczone do działań dywersyjno-rozpoznawczych.

- - - - -
^{x/} Obrona przed dywersją podwodną - to wzbranianie przerzutu sił dywersyjnych drogą podwodną i działania tych sił w portach /jako pletwonurkowie/.

Podstawowym zadaniem obrony lądowej zatem będzie:

- obrona przeciwdesantowa;
- obrona przeciwdywersyjna.

a/Konieczność organizowania obrony przeciwdesantowej obszaru kraju wynika z aktualnych i perspektywicznych możliwości sił powietrzno-desantowych NATO i właściwości geograficznego położenia naszego kraju na Środkowoeuropejskim Teatrze Działań Wojennych. Szczególnie zagrożone na działalność powietrznych desantów przeciwnika są zachodnie obszary Polski i wybrzeże, ale w przypadku niekorzystnych wydarzeń na froncie zewnętrznym i w miarę narastania sił i środków powietrzno-desantowych, groźba ta może objąć i inne tereny naszego kraju.

Działania desantów powietrznych mogą być ściśle powiązane z uderzeniami broni raketowo-jądrowej i wojsk lądowych przeciwnika. Akoje bojowe tych sił będą miały z reguły na celu pogłębienie skutków uderzeń jądrowych oraz stworzenie lepszych warunków do prowadzenia zaczepnych działań przez wojska lądowe.

Stan zagrożenia terytorium kraju przez siły desantów powietrznych czy też grup wojsk lądowych przerywających się na głębokie tyły/w warunkach "rozrzedzenia" frontu nie można wykluczać tego rodzaju działań/ będzie ściśle związana z rozwojem wydarzeń na froncie zewnętrznym. Przeciwnik będzie stosował desanty powietrzne w skali operacyjnej, gdy będzie posiadał inicjatywę w działaniach i szanse rozwijania operacji zaczepnych. Rejony lądowania desantów powietrznych najczęściej związane będą z operacyjnym kierunkiem działań wojsk lądowych. Najbardziej zagrożonym obszarem przez desanty powietrzne przeciwnika na obszarze PRL jest rubież rzek: ODRY i NYSY ŁUŻYCKIEJ; jako rejony zagrożone należy przyjmować także wszystkie większe przeszkody wodne w głębi kraju, a zwłaszcza WISŁĘ. Głównym celem desantów powietrznych przeciwnika może być opanowanie przepraw na przeszkodach wodnych i zapewnienie w ten sposób wojskom lądowym dogodnych warunków do przekroczenia rzek z marszu lub izolowanie rejonu działań przed dopływem sił państw Układu Warszawskiego poprzez dezorganizację systemu komu-

nikacyjnego oraz wykonywanie innych akcji bojowych hamujących ruch wojsk.

Również za obszar zagrożony przez desanty powietrzne należy uważać wybrzeże PRL z uwagi na możliwość wysadzenia kombinowanych desantów /morski i powietrzny/.

Obok desantów powietrznych o charakterze operacyjno-taktycznym i taktycznym na obszarze PRL mogą być również użyte desanty dywersyjno-rozpoznawcze. Lądowanie tych desantów może nastąpić niezależnie od sytuacji na froncie zewnętrznym; rejony ich lądowania uzależnione są od położenia atakowanych obiektów, a zatem do ich zwalczania należy być przygotowanym na obszarze całego kraju.

Przeciwdesantowa działalność sił OTK stanowi tylko część ogólnej operacji przeciwdesantowej, prowadzonej siłami obu frontów wojny. Walkę z desantem powietrznym rozpoczynają wojska operacyjne/lotnictwo, wojska raketowe, ewentualnie marynarka wojenna/obezwładniając siły desantu w rejonach koncentracji, załadowania oraz w czasie przelotu. W miarę zbliżania się desantu nad terytorium kraju przystępują do działania wojska OPK - zwalczając desant w powietrzu/w czasie przelotu, zrzutu, powrotu środków desantowych oraz kolejnych rzutów desantu i środków zaopatrzenia/. Po wylądowaniu desantu/niekiedy już podczas lądowania/przystępują do walki z nim wojska lądowe OTK.

Ze względu na szczególne możliwości i metody walki sił powietrzno-desantowych całą operację przeciwdesantową - jak też walkę przeciwko tym siłom na lądzie można by podzielić na następujące zasadnicze etapy:

- etap pierwszy: zwalczanie sił desantu w rejonach wyjściowych do załadowania, w czasie lądowania na środki transportowe oraz w czasie przelotu; zadania te realizuje lotnictwo, broń raketowa i wojska OPK;
- etap drugi: niszczenie sił lądujących i ich rozpoznawanie; zadania to mogą wykonywać te siły, które znajdują się w rejonie lądowania lub w pobliżu, a które wyjdą zdolne do walki z ogniowego przygotowania desantowania;

- etap trzeci: uderzenie odwodów w celu rozbicia sił desantu; zadania te wykonują zgrupowania manewrowe, składające się z wojsk OTK okrętów wojskowych /niekiedy jednostek wojsk operacyjnych/ przy wykorzystaniu jednostek wojskowych i innych sił obrony terytorialnej do pomocniczych zadań zabezpieczających;
- etap czwarty: niszczenie rozbitych /rozproszonych/ sił desantu, w którym uczestniczą wszystkie siły znajdujące się w rejonie walki stosując sposób walki w zasadzie taki sam, jak w działaniach przeciwdywersyjnych.

Przygotowanie, organizacja i kierowanie walką z desantem przeciwnika spoczywają na wyższych szczeblach dowodzenia, a więc: dowództwie OW lub grupie operacyjnej wydzielonej przez OW, Sztabie Generalnym /niekiedy Dowództwie Frontu/ lub wydzielonej z tego szczebla grupie operacyjnej.

b/Obrona przeciwdywersyjna /działania przeciwdywersyjne/.

Obronę przeciwdywersyjną należy rozpatrywać w dwóch aspektach: jako samodzielny i jeden z podstawowych elementów obrony lądowej /terytorialnej/ terytorium kraju oraz jako element bojowego zabezpieczenia każdego działania.

Celem działań przeciwdywersyjnych jest zapewnienie bezpieczeństwa, porządku i skutecznej ochrony aparatowi państwowemu, gospodarce narodowej i ludności, a także wojskom poprzez wykrywanie, paraliżowanie i niszczenie sił dywersyjnych przeciwnika.

Na system obrony przeciwdywersyjnej kraju składają się:

- przedsięwzięcia z zakresu wywiadu i kontrwywiadu;
- przedsięwzięcia z dziedziny psychologicznego przygotowania i ideowego wychowania w skali całego społeczeństwa;
- przedsięwzięcia natury gospodarczej, administracyjnej i karnej;
- działania bojowe, czyli bezpośrednia walka z siłami dywersyjnymi.

W działaniach przeciwdywersyjnych zadaniem najważniejszym jest wykrycie, rozpoznanie i zlokalizowanie sił przeciwnika, zanim zdążą one dokonać aktu dywersji. Jak uczą doświadczenia, sprawne rozpoznanie dywersyjnych sił przeciwnika, bez masywnego udziału i pomocy miejscowego społeczeństwa i w warunkach, gdy przeciwnik może znaleźć w tym społeczeństwie oparcie, jest bardzo trudne a często niemożliwe. Dlatego też w systemie obrony przeciwdywersyjnej szczególne znaczenie mają przedsięwzięcia ideowo-polityczne i psychologiczno-wychowawcze obejmujące całe społeczeństwo i wszystkie siły obronne, a także przedsięwzięcia z zakresu wywiadu i kontrwywiadu. Również istotne są zabiegi natury administracyjnej/zamknięcie lub ograniczenie ruchu, wstępu/, gospodarczej /przeciwdziałanie możliwości korzystania z zasobów miejscowych / i karnej/ izolacji elementów wrogich, utrzymanie rangi czujności./

Przeciwdywersyjne działania bojowe muszą być prowadzone umiejętnie i z dużą znajomością zasad działań dywersyjnych. Obejmują one dwa podstawowe rodzaje działań: zaczepne i obronne.

Obronne działania mają na celu niedopuszczenie do dokonania aktu dywersji na określony obiekt. Polegają one na bezpośredniej ochronie obiektu lub zespołu obiektów, a także na działaniach pośrednich zawierających elementy rozpoznania i działań bojowych na przedpolu obiektu /patrole, zapory, zasadzki, podsłuchy/.

Zaczepne działania polegają na intensywnym, stałym i systematycznym, a często także profilaktycznym penetrowaniu "podejrzanych rejonów", wytrwałym ściganiu wykrytych grup/dywersantów/, osaczeniu ich i likwidowaniu.

Do podstawowych form zaczepnych działań zatem zaliczamy: rozpoznanie, pościg i likwidację. Skuteczność działań zaczepnych polega na tym, że zmuszają one przeciwnika do ciągłej ucieczki, zmiany planów działania, utrudniają przyjmowanie zaopatrzenia, zakładanie i korzystanie z baz, utrzymanie kontaktów z ośrodkami dyspozycyjnymi i miejscowymi agentami. Są one w stanie wyprzedzić akcję dywersyjną oraz doprowadzić do pełnego moralnego wyczerpania i fizycznego zniszczenia sił dywersyjnych.

Akcje dywersyjne prowadzone przez odpowiednio przygotowane i wyposażone siły dywersyjne przeciwnika mogą przysporzyć wiele kłopotów na obszarze kraju, a przy braku zdecydowanych i natychmiastowych przeciwdziałań mogą zdezorganizować życie w poszczególnych rejonach. Stąd też obroną przeciwdywersyjną winny kierować organa zajmujące się już w czasie pokoju sprawą utrzymania bezpieczeństwa i porządku wewnętrznego, a więc organa przygotowane do tego rodzaju działań i dysponujące odpowiednim systemem rozpoznania. Do wykonania tych zadań najbardziej predysponowane są organa resortu spraw wewnętrznych - na nich też spoczywa obowiązek i odpowiedzialność za organizację i przygotowanie systemu obrony przeciwdywersyjnej a w wypadku potrzeby i kierowania akcjami /operacjami/przeciwdywersyjnymi na obszarze kraju. Dysponują one niezbędnymi danymi i przygotowanymi siłami i środkami do zwalczania wszelkiego rodzaju dywersji w systemie obrony terytorium kraju. Wojska OTK aktywnie uczestniczą w działaniach przeciwdywersyjnych, udzielają pomocy wszelkimi niezbędnymi siłami i środkami.

W warunkach, gdyby działania dywersyjne przybrały charakter działań militarnych i stanowiły groźbę w skali operacyjnej, wówczas zadania związane z prowadzeniem operacji przeciwdywersyjnej mogą być przejęte przez siły zbrojne.

4/ Zabezpieczenie rozwinięcia i funkcjonowania stanowisk kierowania naczelnych władz państwowych.

Jednym z zadań z dziedziny operacyjnej/militarnej/ obrony terytorium kraju jest organizacyjne zabezpieczenie wyjścia naczelnych i terenowych władz państwowych na zapasowe stanowiska kierowania /ZSK/ oraz zapewnienie warunków do funkcjonowania tych stanowisk w czasie wojny. Zadanie to obejmuje przedsięwzięcia związane z przygotowaniem sił i środków zdolnych do zabezpieczenia rozwinięcia i przemieszczenia organów kierowania państwem na zapasowe stanowiska kierowania oraz przedsięwzięcia związane z przygotowaniem obiektów na ZSK, ich ochronę i obronę.

Obiekty przewidziane na stanowiska kierowania winny zapewniać:

- rozmieszczenie stanu osobowego oraz urzędzeń zapewniających kierowanie z danego stanowiska;
- możliwości zapewnienia wszechstronnej łączności niezbędnej do kierowania odpowiednio do szczebla i zakresu kompetencji;
- warunki organizacji obrony przed bronią masowego rażenia;
- zaplecze bytowe.

Do realizacji wymienionych zadań na szczeblu centralnym zostały wydzielone specjalne jednostki wojsk obrony wewnętrznej, które w swym składzie organizacyjnym posiadają specjalistyczne oddziały/pododdziały/ przygotowane do tego rodzaju działania. Na szczeblu wojewódzkim zadania te realizują jednostki układu terytorialnego/wojskowe i cywilne/.

2. Organizacyjno-mobilizacyjne rozwinięcie sił zbrojnych i pozostałych sił obronnych.

Oddzielnym i specyficznym problemem znajdującym się na styku frontu zewnętrznego i wewnętrznego są zadania związane z organizacyjno-mobilizacyjnym rozwinięciem sił zbrojnych i pozostałych sił obronnych oraz zabezpieczeniem przegrupowania przez obszar kraju wojsk operacyjnych/własnych i sojusznicych/. Zadanie to jest realizowane na rzecz sił działających na zewnętrznym froncie, ale odbywa się na terenie kraju i wykonywane jest siłami OTK, zatem musi znaleźć się wśród zadań obrony terytorium kraju. Znajduje się ono również na styku zadań o charakterze militarnym i obrony cywilnej, ponieważ realizowane jest dla potrzeb wojsk a wykonywane również przy współdziałaniu sił i środków cywilnych.

Wymienione zadania - z uwagi na ich strategiczne znaczenie - wysuwają się na czoło zadań w systemie obrony terytorium kraju, a w okresie zagrożenia - stają się zadaniami priorytetowymi, bowiem od terminowego rozwinięcia koalicyjnych sił zbrojnych państw Układu Warszawskiego oraz osiągnięcia przez nich należytej sprawności do działań na froncie zewnętrznym mogą zależeć losy początkowego okresu wojny na europejskim kontynencie.

W zależności od rozwoju sytuacji polityczno-militarnej i stanu zagrożenia - zadania związane z rozwinięciem sił zbrojnych będą polegały na:

a/ w okresie podwyższonej gotowości obronnej:

- aktualizacji planów stosownie do stopnia zagrożenia, narastania sił zbrojnych /drogą formowania i mobilizacyjnego rozwinięcia /oraz innych potrzeb obronnych;
- zapewnieniu organizacyjnego i mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych i innych sił obronnych oraz stworzeniu warunków do operacyjnego rozwinięcia wojsk operacyjnych;
- przygotowaniu systemu sprawnego i bezkolizyjnego ruchu wojsk /własnych i sojusznicznych/ przez obszar kraju, zwłaszcza zabezpieczeniu przepraw przez wielkie przeszkody wodne /rzeki Wisła i Odra/;
- przygotowaniu warunków do szybkiego i sprawnego rozśrodkowania wojsk OTK i innych środków obronnych /składów, magazynów, urzędzeń/ w celu zabezpieczenia ich przed uderzeniem przeciwnika;

b/ w okresie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa:

- realizowaniu przedsięwzięć z zakresu osiągania pełnej gotowości bojowej sił zbrojnych zgodnie z dyrektywami Sztabu Generalnego;
- kierowaniu organizacyjno-mobilizacyjnym rozwinięciem sił zbrojnych oraz sił obronnych w systemie pozamilitarnym;
- zorganizowaniu systemu zabezpieczenia przegrupowania wojsk operacyjnych i sprawowaniu nadzoru nad ruchem wojsk na obszarze kraju;
- zorganizowaniu ochrony i obrony obiektów ważnych dla sił zbrojnych i innych zadań obronnych;
- zorganizowaniu i uruchomieniu systemów: ostrzegania i alarmowania, wykrywania i prognozowania skażeń, łączności i dowodzenia /kierowania/;

c/ w czasie wojny

- ciągłym kierowaniu procesem uzupełniania wojsk i sił obronnych /odtworzeniu rezerw/ oraz zaopatrywaniu ich potrzeb materiałowo-technicznych;

- utrzymaniu w sprawności ciągów komunikacyjnych dla potrzeb do - i odfrontowego ruchu wojsk;
- kierowaniu/koordynowaniu/procesem likwidacji skutków uderzeń przeciwnika na siły i obiekty obronne.

Wyszczególnione zadania są kierowane przez resort obrony narodowej w układzie: Sztab Generalny, okręg wojskowy, terenowe sztaby wojskowe a realizowane przez wojska OTK przy współudziale cywilnych zmilitaryzowanych oddziałów specjalistycznych.

3. Obrona cywilna

W zestawie różnorodnych przedsięwzięć składających się na współczesną obronę kraju, obrona przed bronią masowego rażenia/BMR/ zajmuje szczególne miejsce. Dysponowanie sprawnym systemem obrony kraju przed BMR jest jednym z podstawowych warunków skuteczności wszystkich innych zadań i wysiłków obronnych. Zapewnienie skutecznej ochrony ludności, dóbr materialnych i kulturalnych narodu, jak też stworzenie warunków do funkcjonowania gospodarki narodowej i systemu zarządzania w okresie wojny prowadzonej przy użyciu BMR to czołowe zadania systemu obronnego państwa. Zadania te w systemie obrony terytorium kraju organizowane są w ramach obrony cywilnej. Obrona przed BMR jest czołowym zadaniem bojowego zabezpieczenia wszystkich działań militarnych, a zatem obrona przed bronią masowego rażenia w ramach obrony cywilnej odnosi się do ludności cywilnej, obiektów gospodarki narodowej, administracji państwowej.

Zadania obrony cywilnej można by ująć w następujące grupy:

- zorganizowanie i utrzymanie w stałej funkcjonalnej gotowości systemu powszechnego ostrzegania ludności o zagrożeniu uderzeniami z powietrza, skażeniami i zakażeniami;
- zapewnienie ochrony ludności przed skutkami uderzeń bronią masowego rażenia;
- stworzenie warunków do funkcjonowania zakładów pracy/gospodarki narodowej/, systemu kierowania/administracji państwowej/w czasie wojny, a zwłaszcza po uderzeniach bronią masowego rażenia;

- zapewnienie pomocy poszkodowanym, organizowanie i prowadzenie akcji ratowniczych po uderzeniach przeciwnika.

1/System powszechnego ostrzegania ludności o zagrożeniu ma za zadanie ostrzec ludność, zakłady pracy, instytucje, jednostki /wojskowe i cywilne/ poprzez powiadamianie i alarmowanie - czyli uprzedzenie o dwóch rodzajach zagrożenia:

- o zagrożeniu uderzeniem z powietrza;
- o zagrożeniu opadem promieniotwórczym, rozprzestrzenianiu się środków chemicznych i biologicznych.

Alarmowanie o zagrożeniu uderzeniem z powietrza opiera się na szeroko rozbudowanym - sięgającym poza granice kraju - systemie obrony powietrznej kraju, który jest sprzężony z ośrodkami alarmowania /centralnymi i terenowymi/. Stwarza to możliwość wczesnego wykrycia środków napadu i danie szans zagrożonym ośrodkom do wykorzystania wszystkich dostępnych środków ochrony.

Podstawowym czynnikiem powiadamiania i alarmowania o zagrożeniu opadem promieniotwórczym /głównie po naziemnych wybuchach jądrowych/ i skażeniami jest czas i możliwie ścisłe umiejscowienie obszaru skażonego oraz ustalenie kierunku przesuwania się obłoku promieniotwórczego i wielkości opadu, jak też przybliżonych rozmiarów strefy zagrożonej. Ogólnokrajowy system rozpoznania wybuchów jądrowych, skażeń i zakażeń oraz analizy i prognozowania skażeń rozwijany jest przy wykorzystaniu sił i środków zarówno wojskowych, jak i cywilnych. Jest on powiązany z sojuszniczymi systemami państw Układu Warszawskiego a mobilizacyjne rozwinięcie i kierowanie działalnością systemu leży w gestii resortu obrony narodowej.

Oba wymienione systemy, a więc system powszechnego ostrzegania o niebezpieczeństwie napadu powietrznego jak i system rozpoznania wybuchów, skażeń i zakażeń - niezależnie od centralnych i terenowych ośrodków - bazuje w terenie na szeroko rozwiniętej sieci posterunków, patroli /placówek/ obserwacyjnych i rozpoznania skażeń, a ostrzeganie i alarmowanie odbywa się przy wykorzystaniu ogólnokrajowych i regionalnych ośrodków łączności, rozgłośni radiowych i telewizyjnych, systemów radiofonii przewodowej oraz ustalonych sygnałów. Zasadni-

ozymi urządzeniami do rozpowszechniania sygnałów alarmowych są scentralizowane systemy alarmowe zainstalowane we wszystkich większych miastach i ośrodkach, oparte o różnego rodzaju syreny. Uzupełnienie systemów alarmowych, szczególnie istotne w okolicach pozbawionych syren sterowanych centralnie, stanowią syreny przewoźne, zakłady pracy, straży pożarnych, statków morskich /rzecznych/ oraz podręczne środki, jak gongi, dzwony itp.

2. Ochrona ludności przed bronią masowego rażenia jest sprawą każdego organu władzy, kierownictwa zakładu lub przedsiębiorstwa, a także każdej rodziny i poszczególnego obywatela. Składają się na nią następujące główne przedsięwzięcia:

a/ Zapoznanie społeczeństwa ze środkami masowego rażenia oraz zasadami ochrony, obrony i samoobrony przed nimi.

Przedsięwzięcie to powinno być realizowane drogą masowego szkolenia:

- młodzieży w ramach programowego nauczania w szkołach wszystkich szczebli i specjalności;
- ludności "zorganizowanej"/pracującej w instytucjach, biurach, zakładach pracy/- w ramach obowiązkowego szkolenia obronnego;
- ludności "niezorganizowanej" - przede wszystkim za pomocą środków masowego przekazu/audycje radiowe, telewizyjne, broszury popularyzacyjne/oraz drogą organizowanych prelekcji prowadzonych przez przeszkolonych instruktorów, jak też udziału w ćwiczeniach praktycznych. Mówiąc o powszechnym i masowym szkoleniu trzeba pamiętać, że najbardziej efektywną metodę nauczania stanowią: zajęcia praktyczne, ćwiczenia z udziałem sił i środków obronnych oraz organizowane pokazy.

Niezależnie od powszechnego szkolenia ludności bardzo istotną rolę w przygotowaniu społeczeństwa do zadań obronnych odgrywa właściwe przygotowanie organów obrony cywilnej.

b/ Przygotowanie budowli ochronnych.

Nie ulega wątpliwości, że najbardziej skuteczną ochroną ludności przed środkami napadu powietrznego, a zwłaszcza

przed bronią masowego rażenia, są schrony i ukrycia zabezpieczające /budowle ochronne/. Schrony przeciwoatomowe powinny ochronić przed skutkami działania wszystkich czynników rażenia wybuchu jądrowego, a więc powinny spełniać szereg wymagań taktycznych, technicznych i ekonomicznych, określających ich przydatność i skuteczność.

Wymagania taktyczne określają odporność budowli ochronnych na:

- czynniki rażenia broni jądrowej na pewnej odległości od punktu zerowego wybuchu /odległość ta zależy od charakteru obiektu, mocy i rodzaju uderzenia jądrowego/;
- zasypanie pomieszczenia gruzami ze zburzonych budynków /o ile obiekt ochronny znajduje się w pobliżu zwartych zabudowań/;
- przenikanie środków trujących i pyłów promieniotwórczych;
- działanie bliskich wybuchów broni klasycznej, odłamków i pożarów.

W ramach wymagań technicznych budowle ochronne winny dać skuteczną osłonę /odpowiednio do zagrożenia/ i winny być tak przygotowane, aby możliwe było długotrwałe przebywanie w nich ludności.

Wymogi ekonomiczne winny określić, gdzie i jakie schrony i ukrycia są konieczne ze względu na potrzebę i możliwości ekonomiczne kraju.

Budowle ochronne mogą być budowane jako wolno stojące /na powierzchni/, pod budynkami lub jako oddzielne budowle podziemne. Pod względem wytrzymałości schrony dzielą się na:

- budowle odporne na pośrednie działanie bomb lotniczych i daleki wybuch bomby jądrowej;
- budowle odporne na bezpośrednie działanie bomb lotniczych i bliski wybuch bomby jądrowej.

Według przeznaczenia schrony dzielą się na:

- publiczne - przeznaczone do ochrony mieszkańców i osiedli;
- lokalne - przeznaczone do ochrony załóg zakładów pracy lub innych obiektów;
- specjalne /np. szpitalne, łączności, stanowisk dowodzenia, energetyczne/.

- indywidualne/rodzinne/przygotowane przez ludność dla własnego użytku.

Dla ochrony ludności, dóbr materialnych i kulturalnych rozbudowuje się następujące budowle ochronne: schrony, ukrycia zabezpieczające oraz szczeliny.

W zależności od wytrzymałości schrony dzielą się na kategorie: I.- IV wytrzymałe odpowiednio na ciśnienie 20,10,3 i 0,7 kg/cm².

Ukrycia zabezpieczające są to specjalnie przystosowane pomieszczenia w piwnicach lub kondygnacjach podziemnych budynków przeznaczone do ochrony ludzi.

Najprostszymi ukryciami dla ludności są szczeliny przeciwlotnicze i ukrycia przed opadem promieniotwórczym - mogą one być stałe lub tymczasowe. Wybór typu budowli ochronnej dla określonego rejonu zależy od stopnia zagrożenia.

Możliwości ekonomiczne kraju nie pozwalają na rozbudowę schronów dla całej ludności - stąd też budowane one są tylko w ośrodkach zagrożonych bezpośrednio uderzeniami lub w zakładach produkcyjnych, które znajdują się w zagrożonych rejonach i muszą funkcjonować w czasie wojny.

Ludność całego kraju powinna korzystać z ukryć zabezpieczających przygotowywanych w okresie zagrożenia. Istotną sprawą jest przygotowanie do rozbudowy powszechnych ukryć przeciwradiacyjnych dla ludności wiejskiej i żywego inwentarza.

c/ Zaopatrzenie w indywidualne środki ochrony.

Niezależnie od środków zbiorowej ochrony ludności istnieje potrzeba posiadania indywidualnych środków ochronnych. Indywidualne środki ochronne przeznaczone są głównie do zabezpieczenia ludzi nie mogących korzystać ze schronów i ukryć lub zmuszonych do wychodzenia z nich. Dotyczy to przede wszystkim biorących udział w akcjach ratowniczych w rejonach porażenia, jak też wszelkiego rodzaju zespołów pomiarowych i ekip dyżurujących.

W miarę możliwości produkcyjnych, w podstawowy środek ochrony jakim jest maska przeciwgazowa, będzie zaopatrywana cała ludność. Indywidualne środki ochrony przed skażeniami służą do

ochrony dróg oddechowych, oczu i skóry przed działaniem substancji promieniotwórczych, środków trujących i biologicznych. Ludzie wyspecjalizowani w wykonywaniu określonych zadań w terenie zagrożonym lub skażonym otrzymują odpowiednie etatowe komplety odzieży ochronnej zapewniającej najlepsze wykonanie pracy przy najmniejszym zagrożeniu życia. Oprócz etatowych, specjalnie produkowanych środków ochronnych, w wielu wypadkach mogą być wykorzystane środki podręczne, takie jak: respiratory, maski pyłochłonne tampony, peleryny, worki /jako narzuty/, buty i rękawice gumowe i inne materiały codziennego użytku, zwłaszcza odzież i obuwie.

d/ Rozśrodkowanie ludności

Rozśrodkowanie ludności w naszych warunkach uznane zostało jako jeden z głównych środków zbiorowej ochrony ludności przed skutkami uderzeń broni masowego rażenia. Polega ono na wyprowadzeniu ludności z rejonów zagrożonych na obszary, które znajdują się poza przewidywaną strefą bezpośrednich uderzeń jądrowych. Podstawą opracowania planu rozśrodkowania jest podział ludności na tych, którzy są niezbędni w miejscu stałego zamieszkania i tych którzy są zbędni. Przy ustalaniu takiego podziału ludności głównym kryterium jest przydatność produkcyjna ludzi.

W miastach lub innych rejonach zagrożonych muszą pozostać załogi zakładów pracy: produkcyjnych, usługowych, komunalnych, komunikacyjnych, część urzędów, służba porządkowo-ochronna, jak też odpowiednie władze. Rozśrodkowaniu w pierwszej kolejności podlegać będą dzieci, kobiety, starcy, inwalidzi, chorzy oraz osoby pracujące /lub całe zakłady/, których działalność nie jest związana z danym miastem lub rejonem: nauczyciele /szkoły/, personel przedszkoli, domów dziecka /przedszkola, domy dziecka/, pracownicy nauki /instytuty naukowe/, część personelu medycznego /szpitale/ itp.

Rozśrodkowanie ludności powinno być dokonane w odpowiednim czasie i przy maksymalnym skróceniu czasu samego przeprowadzenia rozśrodkowania. Przedwczesne rozśrodkowanie może spowodować olbrzymie straty z powodu naruszenia normalnego funkcjonowania gospodarki narodowej, decyzja spóźniona może

stworzyć trudności w przeprowadzeniu rozśrodkowania podczas uderzeń i spowodować olbrzymie straty wśród ludności.

Rozśrodkowanie może mieć charakter stały i czasowy, z tego też względu dzieli się odpowiednio na przestrzenne i lokalne. Przestrzennemu /stałemu/ rozśrodkowaniu podlega ludność niezaangażowana produkcyjnie lub ludność pracująca w zakładach /instytucjach/ rozśrodkowywanych.

Lokalne /czasowe/ rozśrodkowywanie polega na rozmieszczeniu niepracujących załóg zakładów pracy, kontynuujących działalność produkcyjną w rejonach leżących poza strefą bezpośredniego rażenia wybuchów jądrowych i dowożeniu ich kolejno do pracy w zakładzie, który dla zmiany pracującej winien posiadać schrony lub ukrycia zabezpieczające oraz odzież ochronną.

W zależności od stopnia zagrożenia - rozśrodkowanie ludności może być:

- częściowe - polegające na stopniowym rozśrodkowywaniu poszczególnych grup ludności lub ich części;
- powszechne - polegające na równoczesnym rozśrodkowaniu wszystkich grup ludności /przewidywanych do rozśrodkowania/.

Planowanie, organizacja i przeprowadzenie rozśrodkowania ludności z miast i rejonów zagrożonych uderzeniami BMR spoczywa w rękach organów centralnych, terenowych i lokalnych. W gestii władz centralnych pozostają następujące zagadnienia decyzyjne:

- ustalenie ogólnych zasad rozśrodkowania ludności oraz dóbr materialnych i kulturalnych;
- ustalenie ośrodków i rejonów zagrożonych oraz określenie rejonów zastrzeżonych, które z uwagi na inne potrzeby obronne nie mogą być wykorzystane dla rozmieszczenia rozśrodkowywanej ludności;
- dokonanie przydziału dodatkowych rejonów do rozśrodkowania tym województwom, które nie są w stanie zmieścić ludności we własnych granicach;
- dokonanie podziału ważniejszych dróg dla potrzeb rozśrodkowania /uwzględniając potrzeby sił zbrojnych/ oraz ustalenie trybu ich wykorzystania;

- wydzielenie / w razie potrzeby/ województwom dodatkowych sił i środków /transportowych, medycznych, żywności, paliwa/ z rezerw państwowych;

- ustalenie czasu rozpoczęcia rozśrodkowania i jego rozmiaru /w zależności od stanu zagrożenia/.

Działalność władz wojewódzkich polega na koordynacji zadań związanych z rozśrodkowaniem na obszarze województwa z uwzględnieniem ustaleń centralnych, potrzeb i możliwości województwa i powiatu.

Czynności w zakresie bezpośredniej organizacji i przygotowania rozśrodkowania spoczywają na organach powiatowych, miejskich, gminnych oraz na dyrekcjach zakładów pracy. Szczególnie ważnym problemem dla władz lokalnych jest odpowiednie przygotowanie samej ludności do rozśrodkowania zarówno rozśrodkowywanej, jak i tej, do której domostw ludność zostanie rozśrodkowana.

Odrębną sprawą pozostaje rozśrodkowanie dóbr materialnych i kulturalnych narodu.

Rozśrodkowaniu temu będą podlegały przede wszystkim:

- składy i magazyny usytuowane w miejscach zagrożonych lub same stanowiące opłaczalny do uderzenia cel;
- zapasy gotowej produkcji, półfabrykatów i surowców zgromadzonych przy zakładach produkcyjnych lub montażowych;
- cenne laboratoria, zbiory dzieł sztuki, muzea, ośrodki naukowe, zapasy szlachetnych kruszców itp.

Sprawa ta należy do kompetencji odpowiednich resortów i w ich gestii leży planowanie i realizacja zadań związanych z rozśrodkowaniem wymienionych dóbr.

c/Ochrona żywności, wody, zwierząt i paszy.

W wojnie prowadzonej przy użyciu środków masowego rażenia zachodzi bardzo duże prawdopodobieństwo skażenia i zakażenia artykułów żywnościowych, wody i paszy, a także powstania masowych strat wśród zwierząt domowych. Dlatego też jednym z podstawowych zadań obrony cywilnej jest organizowanie ochrony zwierząt, płodów rolnych, produktów żywnościowych i wody przed skażeniami i zakażeniami. Zadania te mają charakter organizacyjno-techniczny i sanitarno-higieniczny, a odnoszą się zarówno do ochrony "zbiorowej, jak i indywidualnej".

Szczególnie istotnym problemem dla zbiorowej ochrony jest hermetyzacja pomieszczeń w zakładach przemysłu spożywczego, składach, magazynach oraz stacjach, urządzeniach wodociągowych i filtrujących, a dla indywidualnej ochrony artykułów żywnościowych - opakowania ochronne w postaci torebek plastikowych, puszek metalowych, słoików szklanych itp.

W rejonach wiejskich występuje największa groźba skażenia i zakażenia artykułów żywnościowych i pasz - szczególnie w czasie wegetacji i zbiorów - oraz zwierząt domowych. Ochrony wymienionych artykułów w warunkach indywidualnej gospodarki rolnej nie uda się organizować zbiorowo wobec czego musi ona pozostawać sprawą każdego producenta i właściciela. Stąd też bardzo istotnego znaczenia nabiera sprawa masowego szkolenia obronnego ludności, w toku którego należy zapoznać zarówno ze stopniem oddziaływania poszczególnych czynników broni masowego rażenia na produkty żywnościowe, wodę, zwierzęta domowe i paszę /te ostatnie szczególnie w środowisku wiejskim/, jak też z zadaniami, sposobami i środkami ich ochrony i zabezpieczenia przed skażeniami i zakażeniami oraz ze sposobami przeprowadzenia dezaktywacji i odkażania środków spożywczych i wody oraz ratownictwa zwierząt.

Zadania w dziedzinie określenia zasad zabezpieczenia ochrony zwierząt, płodów rolnych, produktów żywnościowych i wody spoczywają na właściwych ministerstwach /Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska, Rolnictwa, Handlu Wewnętrznego i Usług, Przemysłu Spożywczego i Skupu/, a organizowanie ochrony i zabezpieczenia należy do zadań prezydiów terenowych rad narodowych /naczelników gmin/ oraz kierownictw zakładów pracy i poszczególnych użytkowników /właścicieli/.

3/ Ochrona obiektów gospodarki narodowej

Potrzeby obronne kraju, konieczność zaopatrywania i uzupełniania wojsk operacyjnych i sił obrony terytorium kraju, stworzenie niezbędnych warunków życia ludności, zmuszają do zapewnienia - w ramach systemu obronnego kraju, trwałości i żywotności funkcjonowania gospodarki narodowej. W ramach obrony cywilnej mieści się część zadań związanych z zapewnieniem warunków

do funkcjonowania zakładów produkcyjnych a mianowicie:

- przygotowanie i organizowanie ochrony zakładów pracy oraz pomieszczeń użyteczności publicznej przed środkami rażenia;
- przygotowanie ochrony załóg zakładów pracy /budowle ochronne, rozśrodkowanie/;
- przygotowanie i zaciemnianie miast, wsi i zakładów pracy;
- przygotowanie pod względem organizacyjnym i materiałowo-technicznym akcji ratowniczych mających na celu usuwanie awarii i zniszczeń powstałych w obiektach gospodarki narodowej.

Głównym celem ochrony obiektów gospodarki narodowej jest uratowanie załogi i stworzenie jej odpowiednich warunków do pracy i bytu. Cel ten w odniesieniu do obiektów /zakładów pracy/ znajdujących się w rejonach zagrożenia, może być zrealizowany poprzez:

- rozmieszczenie zmian niepracujących /odpoczywających/ poza ostatnią strefą rażenia;
- przygotowanie dla wszystkich członków załogi ochrony /na terenie zakładu/ lub ukrycia typu polowego/ w rejonach rozmieszczenia zmian niepracujących/;
- wyposażenie członków załogi w etatowe lub podręczne indywidualne środki ochronne.

W ramach bezpośredniej ochrony zakładów pracy należy ponadto organizować przedsięwzięcia mające na celu przeciwdziałanie wybuchowi pożarów, zalaniu wodą, przygotować ukrycia polowe dla zapasów surowców, wyprodukowanych artykułów, zapewnić ład i porządek w zakładzie, posiadać zastępcze źródła energii elektrycznej, wody itp.

Bardzo ważnym elementem w dziedzinie ochrony obiektów jest posiadanie zorganizowanych, wyszkolonych i należycie wyposażonych oddziałów ratowniczych /oddziałów samoobrony i zmilitaryzowanych/ zdolnych do szybkiego i sprawnego usuwania awarii i zniszczeń oraz niesienia pomocy poszkodowanym.

4/ Organizacja i prowadzenie akcji ratowniczej

Niebezpieczeństwo powstania ogromnych strat wśród ludno-

ści, zniszczeń budowli i urządzeń naziemnych powoduje, że wśród przedsięwzięć obronnych realizowanych w okresie pokoju, szczególne znaczenie nabiera przygotowanie sił i środków oraz ustalanie zasad i planowania akcji ratowniczej. Głównym celem akcji ratowniczej organizowanej po uderzeniach jądrowych przeciwnika będzie ratowanie ludzi, zapobieganie dalszym stratom oraz zabezpieczenie dóbr materialnych. Akcja ratownicza w rejonie porażenia - to kompleks przedsięwzięć przede wszystkim z zakresu ratowania technicznego, przeciwpożarowego i medycznego. Przedsięwzięcia te obejmują szereg prac, a mianowicie:

- wykrywanie i rozpoznawanie skutków napadu poprzez prowadzenie rozpoznania ogólnego i specjalistycznego;
- prowadzenie akcji gaśniczo-ratowniczej drogą gaszenia pożarów, ich lokalizowania lub dokonywania przejść umożliwiających dojeżdżenie do rejonu porażenia sił ratowniczych i wyjście poszkodowanych;
- torowanie przejść w zawałach i gruzowiskach;
- zapewnienie kontroli i regulacji ruchu oraz utrzymanie porządku w rejonie akcji ratowniczej;
- prowadzenie specjalistycznych prac awaryjno-ratowniczych polegających na wydobywaniu ludzi z zagruzowanych budowli, zabezpieczeniu budynków grożących zawaleniem, lokalizacji i likwidacji uszkodzeń w sieciach gospodarki komunalnej;
- udzielanie porażonym pierwszej pomocy, ich segregowanie i ewakuowanie do zakładów leczniczych poza rejon porażenia;
- prowadzenie zabiegów z zakresu odkażania i dezaktywacji;
- grzebanie zwłok i realizacja innych zadań mających na celu zapobieganie rozwojowi epidemii.

Prowadzenie akcji ratowniczej winno być każdorazowo poprzedzone rozpoznaniem określającym miejsce, wielkość, rodzaj, i charakter strat i zniszczeń. W akcjach ratowniczych biorą udział siły i środki obrony cywilnej, które ze względu na czas wejścia do działań można by podzielić na rzuty:

- pierwszy rzut stanowią ocalałe siły i środki znajdujące się bezpośrednio w rejonie porażenia/ZOS, TOS, część jednostek ratowniczych oraz ocalała ludność;/siły te wchodzi do akcji

z własnej inicjatywy dowódców bezpośrednio po zaistnieniu warunków do działania;

- drugi rzut stanowią zasadnicze siły i środki ratownicze /miejskie, powiatowe/ które w okresie zagrożenia winny być zgrupowane w rejonach wyczekiwania znajdujących się poza strefą zniszczeń; siły te wchodzią do akcji w zorganizowanych ugrupowaniach i z określonymi zadaniami zgodnie z decyzją organu kierującego akcją ratowniczą;
- kolejne rzuty - stanowią różnorodne siły ratownicze wyższego szczebla /odwoły wojewódzkie lub centralne/; wchodzią one do akcji w miarę podchodzenia do rejonu i otrzymywania zadań od organu kierującego akcją ratowniczą.

Poza siłami ratowniczymi oddziałów samoobrony i jednostek zmilitaryzowanych do udziału w akcjach ratowniczych przewidyje się również oddziały wojskowe, przede wszystkim jednostki OTK.

Organami kierowania akcjami ratowniczymi są odpowiednio zorganizowane i przygotowane zespoły koordynacji /w województwach/ i zespoły dowodzenia /w miastach, dzielnicach i powiatach/.

Wykonanie przedsięwzięć związanych z przygotowaniem i prowadzeniem w czasie wojny akcji ratowniczych w rejonach porażenia oraz niesienia pomocy poszkodowanym - jest najważniejszym zadaniem prezydów rad narodowych /naczelników gmin/ w zakresie obrony cywilnej.

Szczegółowe zadania dla organów centralnych i terenowych w celu przygotowania kraju do obrony cywilnej określa "Uchwała Rady Ministrów w sprawie obrony cywilnej" z dnia 18 maja 1973 r.

Ustala ona kompetencje, zadania i odpowiedzialność wszystkich organów państwowych za opracowanie zasad, przygotowanie sił i środków oraz organizację obrony cywilnej mającej na celu zapewnienie ochrony ludności i zakładów pracy, pomieszczeń i urządzeń użyteczności publicznej oraz dóbr kultury przed skutkami działania broni masowego rażenia, jak również udzielanie pomocy poszkodowanym.

III. POZAMILITARNE DZIEDZINY SYSTEMU OBRONNEGO PRL DZIAŁAJĄCE W SYSTEMIE OBRONY TERYTORIUM KRAJU

1. Przygotowanie polityczno-obronne

Istota przygotowania kraju pod względem polityczno-obronnym polega na zapewnieniu jedności moralno-politycznej społeczeństwa, wysokiego poczucia odpowiedzialności za losy Ojczyzny i jej obronność, pogłębiania uczuć patriotyzmu oraz internacjonalistycznej solidarności i braterstwa z sojusznicznymi państwami obozu socjalistycznego.

Zadania w zakresie polityczno-obronnego przygotowania kraju mieszczą się zarówno w pokojowej strukturze organizacyjnej, jak i w wojennym systemie kierowania obronnością państwa.

Zadania te obejmują:

- zagadnienie politycznego ukierunkowania procesu osiągania gotowości obronnej organizmu państwowego, gospodarczego i społecznego oraz jego przechodzenia na wojenny system kierowania i zarządzania;
 - formy i metody koordynowania działalności ogniw partyjno-politycznych we wszystkich organach i ogniwach struktury obronnej państwa;
 - konkretne przedsięwzięcia w zakresie informowania i propagandowo-politycznego oddziaływania na opinię i postawę społeczeństwa, stosownie do rozwoju międzynarodowej i wewnętrznej sytuacji polityczno-militarnej;
 - przedsięwzięcia w zakresie propagandowego i politycznego oddziaływania na siły zbrojne i opinię publiczną przeciwnika w celu jego moralnego osłabienia i przeciwdziałania skutkom prowadzonej przez przeciwnika wojny psychologicznej;
 - przedsięwzięcia w celu zapewnienia aktualnej i ścisłej wymiany politycznej informacji wewnątrz kraju i z zagranicą.
- Zadania z zakresu politycznego przygotowania i moralno-psychologicznego zabezpieczenia zamierzeń obronnych w systemie obrony terytorium kraju obejmują:
- bezpośrednie oddziaływanie na proces wprowadzenia w życie planów organizacyjno-mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbroj-

nych, formacji zmilitaryzowanych i samoobrony, rozwijania systemu obrony cywilnej oraz przedsięwzięć związanych z utrzymaniem w kraju bezpieczeństwa i porządku wewnętrznego;

- bezpośredni współdziałal organów i ogniw partyjno-politycznych w procesie realizacji zadań operacyjnej obrony terytorium kraju zwłaszcza w zakresie zwalczania zbrojnej i dywersyjnej działalności przeciwnika, likwidacji skutków uderzeń bronią masowego rażenia oraz organizacji życia społeczno-politycznego i gospodarczego po napadzie jądrowym.

Całokształtem spraw związanych z polityczno-obronnym przygotowaniem obrony państwa, a w tym i obrony terytorium kraju kieruje Komitet Centralny PZPR przy współpracy i współdziałaniu stronnictw politycznych, organizacji społecznych oraz pozostających do ich dyspozycji sił i środków, zwłaszcza masowego przekazu.

2. Obronne przygotowanie gospodarki narodowej

Ustalenie właściwych założeń organizacyjno-mobilizacyjnych oraz zasad funkcjonowania systemu gospodarczego państwa w warunkach przewidywanego charakteru wojny jądrowej, stanowi w systemie przygotowań obronnych jeden z najbardziej skomplikowanych, najbardziej złożonych i ważnych problemów. Bazę ekonomiczną potencjału obronnego, a więc decydującego, materialnego instrumentu wpływającego na charakter, cele i możliwości każdej koncepcji obronnej - stanowią ludzie, środki materiałowo-techniczne, technologia i potencjał naukowo-techniczny.

Przygotowanie tej bazy do warunków wojny i potrzeb obronnych polega na:

- materialnym zabezpieczeniu potrzeb wojsk operacyjnych, stosownie do koalicyjnych ustaleń, co do standardu ich wyposażenia i wymaganego poziomu gotowości bojowej oraz zabezpieczenia potrzeb obrony terytorium kraju;
- zapewnieniu warunków ekonomicznych dla życia i działalności społeczeństwa w czasie wojny;
- zabezpieczeniu możliwości funkcjonowania ekonomiki kraju w warunkach wojny oraz odtwarzaniu zasadniczych obiektów i funkcji gospodarczych w wypadku zniszczeń spowodowanych użyciem broni masowego rażenia.

Zadania w dziedzinie ekonomiczno-obronnego przygotowania kraju do wojny obejmują:

- organizacyjno-mobilizacyjne i funkcjonalne przygotowanie gospodarki narodowej do sprawnego przejścia na wojenną strukturę i wojenny system gospodarowania;
- zagwarantowanie optymalnego dla założonych warunków wojny, funkcjonowania wszystkich podstawowych dziedzin życia kraju, zwłaszcza utrzymania możliwości największej sprawności i ciągłości działania komunikacji, telekomunikacji, transportu, systemu energetycznego oraz produkcji i zaopatrzenia;
- zachowanie ciągłości i operatywności działania aparatu administracyjno-państwowego i gospodarczego w warunkach masowych zniszczeń;
- utrzymanie żywotności i taktyczno-technicznej sprawności sił przeznaczonych do prowadzenia skutecznej i zorganizowanej akcji ratowniczej w celu szybkiego wznowienia produkcji i działalności usługowej po uderzeniach jądrowych.

Powyższe zadania rozwiązywane są w dwóch wzajemnie ząębających się płaszczyznach działalności obronnej:

a/w sferze organizacyjno-mobilizacyjnego przygotowania gospodarki narodowej do funkcjonowania w czasie wojny;

b/w sferze zapewnienia ciągłości funkcjonowania ekonomiki państwa w warunkach wojny prowadzonej przy użyciu środków masowego rażenia.

W sferze organizacyjno-mobilizacyjnej i planistycznej działalności poszczególnych resortów gospodarczych, koncentruje się na sprawach ściśle produkcyjno-ekonomicznych, związanych z realizacją i wprowadzeniem w życie tzw. Planu Roku Obliczeniowego stanowiącego alternatywny plan operacyjny gospodarki narodowej na pierwszy umowny rok wojny.

Na zasadniczą treść tego planu składają się sprawy zabezpieczenia potrzeb sił zbrojnych i obronności kraju, organizacji procesów produkcji i podziału pracy, rozmieszczenia sił wytwórczych stosownie do potrzeb wojny, zagadnienia inwestycyjne, tworzenie zapasów i ich rozmieszczenie, uodpornienie systemu komunikacyjnego, telekomunikacyjnego, energetycznego itp.

Drugim obszarem kumulującym w sobie problematykę obronnego przygotowania gospodarki narodowej jest ogół spraw dotyczących zachowania możliwości produkcyjnych i prowadzenia prac awaryjno-ratunkowych, a więc dziedzina odnosząca się do kompleksu zagadnień rozpatrywanych w systemie obrony cywilnej.

3. Utrzymanie bezpieczeństwa publicznego i porządku wewnętrznego.

W systemie obrony terytorium kraju - szczególnie w okresach zagrożenia i w czasie wojny - jednym z podstawowych zadań jest utrzymanie bezpieczeństwa publicznego i porządku wewnętrznego.

Zadanie to obejmuje następujące przedsięwzięcia:

- wykrywanie i zwalczanie działalności skierowanej przeciwko państwu /szpiegowskiej, sabotażowej itp/;
- wykrywanie i zwalczanie działalności sił dywersyjno-rozpoznawczych przerzuconych przez przeciwnika na terytorium kraju;
- zwalczanie przestępstw kryminalnych;
- utrzymywanie porządku wewnętrznego oraz niedopuszczenie do przejawów niesubordynacji wobec zarządzeń i przepisów porządkowych władz;
- udział w zapobieganiu panice, jak też niezorganizowanym ruchom ludności zwłaszcza w celu utrzymania sprawności ruchu drogowego;
- ochronę granic państwowych oraz niektórych obiektów gospodarki narodowej i administracji państwowej, jak też nadzór nad ochroną obiektów realizowaną siłami poszczególnych resortów /z wyjątkiem MON/;
- ochronę i zabezpieczenie naczelných organów władzy państwowej.

Realizacja zadań z zakresu utrzymania bezpieczeństwa publicznego i porządku wewnętrznego należy do kompetencji resortu spraw wewnętrznych, który dysponuje odpowiednimi siłami i środkami.

W realizacji zadań obronnych - w ramach systemu OTK siły resortu spraw wewnętrznych współdziałają z wojskami OTK, a także z siłami obrony cywilnej. Współdziałanie z wojskami dotyczy szczególnie obrony przeciwdesantowej, zabezpieczenia przegrupowania wojsk, przeciwdywersyjnej ochrony i obrony obiektów, a w ramach obrony cywilnej podczas prowadzenie akcji ratowniczych.

Znaczenie całokształtu zadań związanych z utrzymaniem bezpieczeństwa publicznego i porządku wewnętrznego uzależnione jest od warunków podyktowanych rozwojem międzynarodowej i wewnętrznej sytuacji operacyjno-strategicznej i politycznej.

IV. SIŁY I ŚRODKI OBRONY TERYTORIUM KRAJU

Do realizacji zadań obrony terytorium kraju niezbędne są należycie zorganizowane, odpowiednio wyposażone i dobrze wyszkolone siły oraz właściwie przygotowane ogniwa dowodzenia /kierowania/.

Ze względu na przeznaczenie, siły i środki OTK dzielą się na:

- siły przeznaczone do realizacji zadań o charakterze militarnym, a więc do zwalczania sił zbrojnych przeciwnika na obszarze kraju - będą to wojska obrony terytorium kraju;
- siły i środki przeznaczone do zadań o charakterze ochronno-ratowniczym i do działań zabezpieczających wykonywanych na rzecz obrony cywilnej - będą to różnego rodzaju i przeznaczenia zmilitaryzowane oddziały oraz oddziały samoobrony.

W terminologii wojskowej używa się często łącznej nazwy "siły i środki" obronne - jest to uzasadnione tym, że w systemie OTK występują różnego rodzaju jednostki wojskowe i cywilne, jak też urządzenia i obiekty służące do celów obronnych takie jak:

schrony i ukrycia, szpitale, stacje san-epid, laboratoria, kąpieliska odkażające, punkty zabiegów specjalnych itd.

Siły i środki OTK występują na wszystkich szczeblach dowodzenia/kierowania/, a więc: na szczeblu centralnym okręgu wojskowego/tylko wojska OTK/, województwa, powiatu oraz zakładu pracy, gminy i miasta/dzielnicy-osiedla/. Na szczeblu powiatu i niżej występują tylko cywilne siły i środki obronne.

1. Wojska obrony terytorium kraju występują:

1/na szczeblu centralnym:

- wojska obrony powietrznej kraju/OPK/-działające w jednolitym koalicyjnym systemie obrony powietrznej państw - członków Układu Warszawskiego;
- siły i środki obrony wybrzeża morskiego - stanowiące część sił marynarki wojennej oraz siły wyznaczone doraźnie, stosownie do sytuacji i potrzeb;

- siły manewrowe, stanowiące odwód szczebla centralnego, przeznaczone do wsparcia wysiłku obronnego okręgów wojskowych w rejonach szczególnego zagrożenia;
- jednostki zabezpieczenia naczelnych organów władzy państwowej oraz ich funkcjonowania w systemie stanowisk kierowania;

2/na szczeblu okręgu wojskowego:

- jednostki manewrowe wojsk obrony wewnętrznej - stanowiące odwody dowódców okręgów a przeznaczone głównie do obrony lądowej obszaru OW;
- jednostki operacyjno-technicznego zabezpieczenia przegrupowania wojsk operacyjnych/pontonowe, drogowo-mostowe, kolejowe, inżynieryjno-techniczne, regulacji ruchu/organizowane stosownie do potrzeb planu zabezpieczenia rozwinięcia i przegrupowania wojsk;
- jednostki zabezpieczenia funkcjonowania stanowisk dowodzenia OW oraz jednostki lub pododdziały ochronne/wartownicze/ obiektów wojskowych;
- pododdziały lotnictwa łącznikowego i rozpoznawczego;
- jednostki rezerwowe, szkolne, zapasowe, i tyłowe.

W Pomorskim Okręgu Wojskowym występują ponadto jednostki WOP /MSW/ przeznaczone do lądowej obrony wybrzeża;

3/na szczeblu województwa:

- jednostki obrony terytorialnej - typu awaryjno-ratowniczego i ochronnego, rozwijane mobilizacyjnie na bazie skoszarowanych jednostek OT, zorganizowane pod względem wielkości i wyposażenia stosownie do specyfiki województwa;
- pododdziały ochronne - przeznaczone do ochrony obiektów wojskowych i niektórych obiektów gospodarki narodowej;
- pododdziały zabezpieczenia funkcjonowania stanowisk kierowania wojewódzkich komitetów obrony;
- pododdziały lotnictwa łącznikowego, rozpoznawczego i sanitarnego, organizowane na bazie sił i środków lokalnych Aeroklubu PRL;

Dowodzenie wojskami OTK sprawuje minister obrony narodowej w podstawowych relacjach: Sztab Generalny - dowództwo OW/rodzaju sił zbrojnych/ - dowództwo związku taktycznego /samodzielnego oddziału/oraz wojewódzki sztab wojskowy/WSzW - dowództwo podległych oddziałów i powiatowy sztab wojskowy PSzW/

2. Siły i środki przeznaczone do zadań ochronno-ratowniczych i zabezpieczających w systemie obronnym

Do wykonania zadań związanych z utrzymaniem ciągłości funkcjonowania podstawowych obiektów infrastruktury państwowej, zwłaszcza dla zapewnienia zdolności eksploatacyjnej linii i węzłów komunikacyjnych, łączności, energetyki, zakładów przemysłowych i innych w poszczególnych resortach gospodarki narodowej i administracji państwowej, jak też do prowadzenia akcji ratowniczych w ramach obrony cywilnej - przewiduje się formowanie na bazie istniejących zakładów i przedsiębiorstw formacji zmilitaryzowanych i oddziałów samoobrony.

Występują one:

1/na szczeblu centralnym:

a/jednostki dla potrzeb sił zbrojnych - formowane przez jednostki organizacyjne administracji państwowej i gospodarki uspołecznionej;

b/jednostki przewidziane do militaryzacji - przygotowywane i formowane przez jednostki administracji państwowej i gospodarki narodowej są przeznaczone do realizacji zadań w zakresie ratownictwa ludzi, techniczno-awaryjnego oraz zadań ochronnych w systemie OTK.

Do zasadniczych grup rodzajów jednostek przewidzianych do militaryzacji należą:

- oddziały ratownictwa technicznego;
- oddziały odbudowy/budowli ogólnych, portów, lotnisk, sieci energetycznych i gazowych, dróg, mostów, sieci łączności przewodowej i radiowej/;
- pociągi odbudowy/mostów, nawierzchni, urządzeń zabezpieczenia ruchu i łączności, urządzeń wodnych, naprawy taboru kolejowego/
- oddziały wydobywania wody;
- oddziały pomiarów skażeń promieniotwórczych;

- oddziały: przepraw promowych, odbudowy dróg wodnych i przeładowni polowych;

2/na szczeblu województwa i powiatu - przewiduje się formowanie przez określone jednostki organizacyjne podległe prezydiom rad narodowych - następujących oddziałów przewidzianych do militaryzacji:

- oddziały pierwszej pomocy medycznej;
- wojewódzkie/stołeczne/ i powiatowe służby pomiarów skażeń promieniotwórczych;
- ruchome grupy służby pomiarów skażeń promieniotwórczych;
- oddziały ratownictwa technicznego;
- oddziały odkażania i dezaktywacji;
- specjalistyczne oddziały samoobrony.

3/Na szczeblu zakładu pracy, gminy, miasta/dzielnicy - osiedla/

- zakładowe oddziały samoobrony/ZOS/ - organizowane przez instytucje administracji państwowej i jednostki gospodarki uspołecznionej - przeznaczone do ochrony i obrony swoich zakładów pracy oraz niesienie pomocy sąsiednim obiektom porażonym; podlegają one bezpośrednio kierownikom jednostek organizacyjnych;
- terenowe oddziały samoobrony /TOS/ - organizowane w miastach, dzielnicach miejskich, osiedlach, gminach i wsiach przez prezydium rad narodowych/naczelników gmin/-przeznaczone odpowiednio jak zakładowe oddziały samoobrony; podlegają one bezpośrednio prezydiom rad narodowych odpowiednich szczebli organizacyjnych/naczelnikom gmin/;
- specjalistyczne oddziały samoobrony/SOS/ - organizowane przez instytucje administracji państwowej - przeznaczone do realizacji określonych jednorodnych zadań obronnych w zakresie:
 - uzupełniania systemu ochrony granic państwowych;
 - ochrony i obrony obiektów gospodarki narodowej;
 - prowadzenia prac awaryjno-ratowniczych;
 - utrzymania porządku i ochrony mienia.

Specjalistyczne oddziały samoobrony podlegają bezpośrednio prezydiom rad narodowych lub terenowym sztabom wojskowym.

Stanowią one zasadniczą siłę typu militarnego na szczeblu powiatu i niżej.

Jednostki zmilitaryzowane formowane przez jednostki organizacyjne resortów - podlegają bezpośrednio ministrom a formowane przez jednostki podległe terenowym władzom - podlegają przewodniczącym terenowych komitetów obrony. Do prowadzenia akcji ratowniczych oraz niesienia pomocy poszkodowanym - zgodnie z Uchwałą Rady Ministrów w sprawie obrony cywilnej/§ 6 pkt 3/ - szefowie obrony cywilnej województw i powiatów mogą użyć za zgodą właściwych ministrów/ w szczególnych wypadkach - samodzielnie/sił obronnych podporządkowania centralnego.

W zależności od przeznaczenia, podległości organizacyjnej, możliwości taktyczno-technicznych/usprzętowanie, transport/ jednostki zmilitaryzowane mogą być wykorzystane - w skali całego kraju, regionu lub województwa; niektóre z nich będą wykorzystywane w sposób stacjonarny.

Resorty gospodarki narodowej zobowiązane do formowania oddziałów zmilitaryzowanych opracowują dla nich plany organizacyjno-mobilizacyjne, odpowiadają za ich wyszkolenie i wyposażenie, a osobom przeznaczonym do tych formacji nadaje się przydziały.

Oddziały samoobrony istnieją w okresie pokojowym. Służba w nich jest obowiązkowa i polega na odbywaniu szkolenia przez poborowych i odbywaniu ćwiczeń; w wypadku wprowadzenia stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa lub w razie wojny członkowie oddziałów samoobrony powoływani są do pełnienia czynnej służby. Liczebność i organizacyjna struktura zarówno zmilitaryzowanych oddziałów jak i oddziałów samoobrony dostosowane są do możliwości i konkretnych potrzeb obronnych administrowanego rejonu lub specjalności oddziału/dotyczy to również SOS/. Zakładowe i terenowe oddziały samoobrony posiadają w swym składzie specjalistyczne służby/składające się z pododdziałów/; w przeciętnych warunkach będą to następujące służby: rozpoznania, łączności i powiadamiania, porządkowo-ochronna, przeciwpożarowa, medyczno-sanitarna, ratownictwa technicznego, odkażania i dezaktywacji, schronowa, opieki społecznej. W zakładach przemysłowych mogą występować jeszcze inne specjalistyczne służby - typowe dla nich, a w wiejskich ośrodkach

na przykład służba weterynaryjna. Poszczególne służby oddziałów samoobrony /podobnie jak i specjalistyczne oddziały zmilitaryzowane/ organizowane są na bazie pokrewnych organizacji i instytucji: i tak na przykład służba ppoż. formowana jest przez Związek Ochotniczych Straży Pożarnych, służba medyczno-sanitarna przez społeczną służbę zdrowia i PCK, służba porządkowo-ochronna bazuje na ekipach straży przemysłowej i ORMO itd.

V. OGÓLNA STRUKTURA SYSTEMU OBRONNEGO

Konstytucja PRL nakładając obowiązek obrony Ojczyzny na wszystkich obywateli nakłada odpowiedzialność za przygotowania obronne na Prezesa Rady Ministrów. Z tytułu tej odpowiedzialności Prezes Rady Ministrów i kierowany przez niego rząd zajmuje się sprawami organizacji systemu obronnego kraju.

Podstawą organizacji i funkcjonowania systemu obronnego państwa jest podział wysiłku obronnego pomiędzy kompetentne organa władzy i administracji państwowej polegający na określaniu obowiązków i zadań wynikających z ustawy o powszechnym obowiązku obrony PRL i innych aktów normatywnych.

Realizacja zadań obronnych opiera się o trzy zasadnicze układy:

- militarny/obejmuje kierownictwo wojskowe oraz Siły Zbrojne PRL/skupiający swą działalność wokół całokształtu zagadnień dotyczących organizacji i przygotowania systemu obronnego państwa, a więc planowania operacyjno-obronnego, kierownictwa militarną obroną terytorium kraju, przygotowania sił zbrojnych przy jednoczesnym koordynowaniu wysiłków operacyjno-obronnych przez wszystkie resorty i władze terenowe;
- funkcjonalny/obejmuje aparat administracyjny i gospodarczy szczebla centralnego oraz siły i środki obronne pozostające w jego dyspozycji/skupiający swą działalność wokół realizacji zadań związanych z politycznym i ekonomicznym przygotowaniem kraju do wojny oraz na zapewnieniu kierowania całością spraw państwowych i utrzymaniu ciągłości działania podstawowych dziedzin życia kraju;
- terytorialny/obejmuje kierownicze organa i instytucje jak też wszystkie siły i środki obronne występujące na szczeblu województwa, powiatu, miasta, dzielnicy oraz gminy/skupiający swą działalność wokół wszystkich zagadnień związanych z życiem kraju i jego obroną, występujących w terenie od szczebla województw w dół; jest on oparty na podziale administracyjnym kraju. W ramach tego układu występują wszystkie zasadnicze dziedziny działalności obronnej z wyłączeniem rzecz jasna spraw rozwiązywanych na szczeblu państwowym/np. polityka zagraniczna, handel zagraniczny/.

Całokształtem spraw związanych z obronnym przygotowaniem kraju w okresie pokoju oraz bezpośrednim zarządzaniem działalnością obronną w czasie zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny - kieruje organ kolegialny Rady Ministrów-Komitet Obrony Kraju/KOK/.

Komitet Obrony Kraju, działając stosownie do zaleceń Rady Ministrów w ramach zakresu działania określonego w art 5 ustawy o powszechnym obowiązku obrony PRL, zajmuje się w szczególności:

- 1/ustalaniem generalnych założeń obrony państwa i kierowaniem całokształtem spraw dotyczących obronności kraju;
- 2/rozpatrywaniem zagadnień dotyczących obronności kraju i wytyczaniem kierunków działania w tej dziedzinie;
- 3/ustalaniem założeń organizacji Sił Zbrojnych i samoobrony ludności;
- 4/koordynowaniem działalności naczelnych i terenowych organów administracji państwowej w zakresie obronności kraju.

Jak widać z tych sformułowań, zakres działania KOK w dziedzinie obronności jest bardzo duży. Do jednych z ważniejszych dla obronności kraju ustaleń dotyczących bezpośrednio ogółu ludności było opracowanie założeń i wytycznych do organizacji obrony cywilnej, które ukazały się w formie uchwały Rady Ministrów.

W skład Komitetu Obrony Kraju wchodzi: przewodniczący, zastępcy przewodniczącego, członkowie oraz sekretarz komitetu.

Ustawa nie precyzuje składu Komitetu Obrony Kraju, wymienia tylko funkcję przewodniczącego, którym jest Prezes Rady Ministrów oraz zastępcy przewodniczącego do spraw Sił Zbrojnych i planowania strategiczno-obronnego. Dalszych zastępców przewodniczącego oraz członków i sekretarza KOK powołuje Rada Ministrów.

W województwach, powiatach i miastach wydzielonych działają:

- wojewódzkie komitety obrony/WKO/i równorzędne komitety obrony /KO/ m.st. Warszawy i m.Łodzi podległe Komitetowi Obrony Kraju;

- powiatowe komitety obrony/PKO/ i miejskie komitety obrony /MKO/w miastach wyłączonych z województw i w miastach stanowiących powiaty miejskie - podległe wojewódzkim komitetem obrony.

Wymienione terenowe komitety obrony, zgodnie z art. 11 ustawy o powszechnym obowiązku obrony PRL oraz stosownie do ustaleń KOK kierują sprawami obronności na terenach objętych ich zasięgiem działania, realizując zadania określone przez Komitet Obrony Kraju oraz nadrzędne komitety obrony. Sprawują one również nadzór nad realizacją zadań obronnych przez podległe prezydium rad narodowych jednostki organizacyjne oraz - w zakresie zleconym przez KOK - nad realizacją zadań obronnych przez jednostki organizacyjne podległe organom centralnym.

W skład terenowych komitetów obrony wchodzi:

- przewodniczący, którymi są przewodniczący prezydiów właściwych rad narodowych, zastępcy przewodniczącego, członkowie oraz sekretarz.

W skład WKO, który obejmuje swoim zasięgiem działania miasto wyłączone z województwa/Kraków, Wrocław, Poznań/, wchodzi również jako zastępca przewodniczącego komitetu ds. danego miasta przewodniczący prezydium rady narodowej tego miasta. Szefowie powiatowych/miejskich/sztabów wojskowych wchodzi do składu tych PKO/MKO/, których siedziby znajdują się w miastach, będących równocześnie siedzibami sztabów.

Podstawą działalności w systemie obrony terytorium kraju jest funkcjonalny podział wysiłków w aspekcie obrony militarnej mającej na celu przeciwstawienie się różnym formom zbrojnej napaści przeciwnika na obszar kraju oraz w aspekcie obrony cywilnej zapewniającej ochronę ludności, dóbr narodowych, jak też zapewniającej warunki dla funkcjonowania gospodarki narodowej i administracji państwowej w czasie wojny.

Całokształt spraw związanych z przygotowaniem militarnej strony obrony terytorium kraju oraz dowodzenie operacyjnymi działaniami znajduje się w kompetencji resortu obrony narodowej posiadającego organa centralne, okręgi wojskowe oraz terytorialne-wojewódzkie i powiatowe-sztaby wojskowe/WszW i PSzW/.

Całokształt zadań związanych z przygotowaniem obrony cywilnej zarówno w układzie funkcjonalnym jak i terytorialnym

spoczywa na centralnych i terenowych organach gospodarki narodowej i administracji państwowej, kierowniczych organach zakładów pracy, organizacji społecznych; zadania te obejmują też powszechne przygotowanie się całego społeczeństwa do samoobrony.

Koordinacja zadań z dziedziny obrony cywilnej na szczeblu centralnym - stosownie do uchwał i decyzji Rady Ministrów i Komitetu Obrony Kraju należy do Szefa Obrony Cywilnej Kraju; organem wykonawczym Szefa Obrony Cywilnej Kraju jest Inspektorat Obrony Cywilnej/IC MON/. Kierowanie realizacją zadań na szczeblu województwa, powiatu/miasta, dzielnicy/, gminy i zakładu pracy - stosownie do wytycznych i decyzji właściwych terenowo komitetów obrony oraz szefów obrony cywilnej wyższego szczebla należy do szefów obrony cywilnej tych szczebli.

Szefami obrony cywilnej są:

- w województwach, powiatach oraz w miastach i dzielnicach - przewodniczący prezydiów właściwych rad narodowych;
- w gminach - naczelnicy gmin;
- w zakładach pracy - kierownicy tych zakładów.

Organami wykonawczymi szefów obrony cywilnej są:

- w województwach - wojewódzkie sztaby wojskowe/Sztab Wojskowy m. st. Warszawy/;
- w powiatach, miastach i dzielnicach - powiatowe, miejskie i dzielnicowe sztaby wojskowe stosownie do terytorialnego zasięgu działania tych sztabów;
- w miastach nie stanowiących powiatów oraz w gminach - wyznaczone przez szefów obrony cywilnej tych miast/gmin/terenowe komendy samoobrony lub komendanci terenowych oddziałów samoobrony;
- w zakładach pracy - zakładowe komendy samoobrony lub komendanci zakładowych oddziałów/grup/samoobrony albo osoby wyznaczone przez szefów obrony cywilnej zakładów pracy.

Szef Obrony Cywilnej Kraju oraz szefowie obrony cywilnej województw i powiatów mogą powoływać zespoły do spraw rozśrodkowania ludności, kierowania akcjami ratowniczymi i inne zespoły składające się z przedstawicieli innych resortów/na szczeblu centralnym/i organów administracji/ w układzie terytorialnym/.

Wojewódzkie oraz powiatowe /miejskie, dzielnicowe/sztaby wojskowe są organami wojskowymi, a w sprawach realizacji zadań w zakresie obronności należących do prezydiów właściwych rad narodowych/określonych w Uchwale Rady Ministrów nr 142/70 - równocześnie organami tych prezydiów.

VI. SYSTEM PLANOWANIA I OSIAGANIA GOTOWOŚCI OBRONNEJ

Całokształt wysiłków związanych z organizacją i przygotowaniem systemu obrony terytorium kraju można by umownie podzielić na trzy następujące etapy:

- etap planowania operacyjno-obronnego i prowadzenia prac organizacyjno-mobilizacyjnych realizowanych w okresie pokojowym;
- etap realizacji części planów operacyjnych w zakresie doprowadzenia sił zbrojnych oraz do pozostałych sił i środków OTK do gotowości bojowej w okresie zagrożenia;
- etap pełnej realizacji planów operacyjno-obronnych mających na celu pełne mobilizacyjne przygotowanie sił zbrojnych oraz całego kraju do nieuniknionej wojny.

Planowanie operacyjno-obronne i prace organizacyjno-mobilizacyjne prowadzone są we wszystkich układach systemu obronnego mają one na celu przygotowanie wszystkich organów i ogniw struktury państwowej oraz sił i środków obronnych pod względem organizacyjnym i operacyjno-mobilizacyjnym do sprawnego przejścia ze struktury pokojowej na strukturę organizacyjną i system zarządzania czasu wojennego. Można wyodrębnić przy tym planowanie doraźne, mające na celu - uwzględniając posiadane w danej chwili siły i środki - osiągnięcie gotowości obronnej oraz planowanie perspektywiczne /długofalowe/, polegające na stopniowym - uwzględniając możliwości ekonomiczne kraju - przygotowaniu niezbędnych sił i środków do zapewnienia obronności kraju, jak też wykonaniu innych przedsięwzięć zmierzających do przygotowania kraju do ewentualnej wojny.

Planowanie operacyjno-obronne i prace organizacyjno-mobilizacyjne prowadzone są również na wszystkich szczeblach od KOK do gminy i oddziału samoobrony włącznie. Równoległe z planowaniem przygotowywane są organa i zespoły kierownicze oraz siły i środki przeznaczone do działania na zewnątrznym froncie walki i do obrony terytorium kraju. Kolejne etapy wysiłków związanych z organizacją i przygotowaniem systemu obronnego mogą być uzależnione od warunków, terminu i okoliczności rozpoczęcia wojny.

Ogólnie zakłada się, że konflikt zbrojny na europejskim TDW może nastąpić:

- jako konsekwencja trwającego od dłuższego czasu napięcia międzynarodowego i stopniowego pogarszania się ogólnej sytuacji politycznej;
- w wyniku gwałtownego, następującego w krótkim czasie, zaostre-
nia się sytuacji politycznej i strategicznej.

W zależności od określonych warunków międzynarodowej sytuacji polityczno-strategicznej podejmowane są decyzje odnośnie koniecznych etapów przygotowań obronnych.

I tak w okresie wzmożonego napięcia w sytuacji wymagającej szczególnych przedsięwzięć obronnych w najważniejszych dziedzinach gospodarki narodowej i administracji państwowej oraz w zakresie gotowości bojowej sił zbrojnych wprowadza się "stan podwyższonej gotowości obronnej państwa". W tym okresie realizuje się określone decyzjami KOK przedsięwzięcia wynikające z planów operacyjno-obronnych i mobilizacyjnych w siłach zbrojnych, resortach gospodarki narodowej i administracji państwowej oraz w układzie terytorialnym. Przedsięwzięcia te nie powinny jeszcze powodować poważnych zmian strukturalnych w normalnej działalności państwa ani też narażać gospodarkę narodową na duże straty materialne i finansowe. Podjęte w tym okresie decyzje mogą być bez trudu wstrzymane i odwołane gdyby nastąpiło odprężenie w sytuacji międzynarodowej. Realizacja przedsięwzięć może odbywać się jednorazowo lub etapami, w zależności od rozwoju sytuacji.

Rozwój sytuacji może doprowadzić do takiego krytycznego momentu, kiedy rozładowanie napięcia okaże się niemożliwe i w bardzo krótkim czasie może nastąpić szczególne zaostre-
nie sytuacji doprowadzającej do konfliktu zbrojnego. W tym wypadku - wobec możliwości potencjalnego zagrożenia państwa - KOK po porozumieniu się w ramach Komitetu Politycznego państw uczestników Układu Warszawskiego wprowadza "stan bezpośrednio zagrożenia bezpieczeństwa PRL".

W okresie tym następuje pełna realizacja planów operacyjnych, mających na celu postawienie sił zbrojnych oraz całego systemu obronnego państwa w stan pełnej i mobilizacyjnej goto-

wości bez względu na polityczne i gospodarcze konsekwencje. Przedsięwzięcia te są w zasadzie nieodwracalne i oznaczają przejście na wojenny system działalności i zarządzania.

Sprawne przeprowadzenie całokształtu zamierzeń operacyjno-obronnych w tym okresie uzależnione jest od wyników przedsięwzięć okresu podwyższonej gotowości obronnej państwa oraz od ogólnej znajomości obowiązków i zadań przygotowania, od zdyscyplinowania i poczucia odpowiedzialności ze strony wszystkich instytucji i wszystkich obywateli.

Na czoło wszystkich problemów związanych z przygotowaniem obronnym kraju wysuwają się zagadnienia związane z początkowym okresem wojny raketowo-jądrowej, a wśród nich wynikające z zagrożenia uderzeń środkami masowego rażenia.

Początkowy okres wojny i zmasowane uderzenia raketowo-jądrowe niewątpliwie są decydującym momentem i mają zasadniczy wpływ na całokształt poczynąń obronnych w ogóle, a na system obrony terytorium kraju w szczególności. W tym krytycznym momencie wszystkie komitety obrony i sztaby wszystkich szczebli będą zmuszone do podejmowania niezwykle odpowiedzialnych decyzji o do przyjęcia najbardziej słusznego i właściwego kierunku działania, szczególnie w okresie operacji przeciwnuklearnej.

Na wyniki działania w dużym stopniu będą miały wpływ wysiłki czynione obecnie w kraju w zakresie przygotowań obronnych.

x

x

x

Z A K O Ń C Z E N I E

Współczesna wojna nieuchronnie z chwilą jej wybuchu zmusi do zasadniczych przewartościowań we wszystkich dziedzinach życia i działalności państwa i społeczeństwa.

Jedne z nich nabiorą podstawowego znaczenia/walka zbrojna, obrona cywilna, produkcja zbrojeniowa/inne bardzo ważne w okresie pokoju ulegną znacznemu ograniczeniu lub zanikną zupełnie/ochrona środowiska ozłowieka, niektóre dziedziny konsumpcyjne, działalność rozrywkowa, sport, a nawet niektóre dziedziny nauki i oświaty/. A zatem organizacyjna struktura i metody kierowania państwem muszą ulec przewartościowaniu i podporządkować się surowym wymaganiom i prawom wojny. Bardzo ważnym momentem tych przewartościowań będzie okres przejściowy, okres "wchodzenia" w wojnę. Stąd wniossek, że przygotowania obronne we wszystkich dziedzinach winny być prowadzone w taki sposób, aby okres ten przeszedł możliwie łagodnie i w sposób zorganizowany. Również nie jest możliwe utrzymywanie w czasie pokoju systemu OTK/podobnie jak w całości sił zbrojnych/ w stanie pełnej gotowości obronnej, jak też podporządkowanie całej polityki i ekonomiki kraju potrzebom przygotowań do wojny.

Dlatego też przygotowania obronne powinny uwzględniać pewne kryteria stanowiące swego rodzaju kompromis między potrzebami i możliwościami.

Potrzeby będą następujące:

- 1/system kierowania państwem i działalnością obronną przygotowywany na czas wojny winien być maksymalnie zbliżony do pokojowej organizacji państwa, aby uniknąć skomplikowanych reorganizacji w okresie zagrożenia lub na początku wojny, to jest w najtrudniejszym dla narodu i państwa okresie. Zasada ta wskazuje na konieczność określenia obowiązków, zadań i odpowiedzialności w dziedzinie obronnej dla wszystkich ogniw i organów politycznych, społecznych, gospodarczych i administracyjnych;
- 2/przygotowując siły i środki obronne należy dążyć do maksymalnej ich uniwersalizacji, to znaczy uczynić je przydatnymi do wielorakich zadań obronnych, a zwłaszcza do prowadzenia

akcji ratowniczej po uderzeniach jądrowych. Zasada ta odnosi się również i do sił zbrojnych;

3/w toku obronnego przygotowania społeczeństwa należy dążyć do tego, aby stworzyć taką organizację obronną, w której każdy obywatel znałby swoje miejsce i rolę w zorganizowanej społeczności i był przygotowany do wykonania określonej funkcji; należy wyrobić u wszystkich ludzi świadomość, że w wojnie, a szczególnie w wojnie jądrowej, tylko zespołowa i zorganizowana działalność może zmniejszyć rozmiary strat i zniszczeń;

4/w przygotowaniach obronnych należy kierować się zasadą ekonomii sił i środków, zwłaszcza w zakresie gospodarowania przyznanymi na obronność środkami. System ten musi uwzględniać realia możliwości ekonomicznych kraju. Zasada ta nakazuje, aby do celów i zadań obronnych wykorzystywać do maksimum materiały i sprzęt znajdujący się w gospodarce narodowej, aby przygotowywane obiekty obronne mogły być wykorzystane do innych celów w okresie pokojowym oraz aby w toku praktycznego szkolenia obronnego, zwłaszcza sił cywilnych, spożytkować je do realizacji zadań społecznie użytecznych;

5/przyjęty system obronny nie może być traktowany jako ostateczny i niezmienny; musi on być stale doskonalony, modernizowany i dostosowywany do aktualnych potrzeb obronnych, do rozwoju myśli i techniki wojennej.

Ze względu na niezwykłą siłę rażenia broni jądrowej głoszone są niekiedy poglądy poddające w wątpliwość skuteczność przedsięwzięć dotyczących obrony przed skutkami działania tej broni, jak też możliwości usuwania następstw tych uderzeń. Taka fatalistyczna postawa może spowodować ogólne rozprężenie, co w konsekwencji może doprowadzić do niepowetowanych następstw. Nie ulega wątpliwości, że w czasie wojny jądrowej ludność narażona byłaby na silne obciążenia fizyczne i psychiczne. Atak jądrowy może spowodować w kraju nie przygotowanym masowe straty, niedostatki i trudności - wszystko to może wywołać poważny wstrząs w życiu ludzi, a nawet kryzys. Tylko takie społeczeństwo może wyjść zwycięsko z wojny, które wytrzyma to obciążenie, które zostanie

odpowiednio do wojny przygotowane. Dlatego też organa państwowe i społeczne muszą być w stanie kierować narodem w najhardziej skomplikowanych warunkach. Do takiej działalności muszą się przygotować już w okresie pokoju. Temu też głównemu celowi służyć winien system obrony terytorium kraju.

Wydrukowano w 300 egz.

Egz. 1 - 300 BT
Wyk. płk dypl. Mroczo
Druk H. J., dnia 28.10.73 r.
Nr. ks. 01747/03427/WW
Kor. J. S.

ALBION
KADE
gen.
POLSKIE
ALHO
wierszewskiego
Nr. 38555

BIBLIOTEKA SZKOLENIA DLA
022145
NY BWA
1950 IM. GEN. J. S. KOCZYŃSKIEGO